Poštnina plačana v gotovini

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 32. ● 12. AVGUSTA 1955 ● LETO XIV ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Oglejmo si naše gospodarske težave
ŠE Z DRUGE STRANI

Gospodarska zaostalost nas še preklicano krepko tepe. Socialna preobrazba, ki jo je sprožila revolucija v našem družbenem življenju, sicer zelo ugodno vpliva na razvoj in razmah proizvajalnih sil, toda istočasno povzroča neverjetno velik porast človeških potreb. To je eden izmed vzrokov neravnovesja med potrebami in materialnimi možnostmi v našem gospodarstvu. To neravnovesje pa še povečuje razširjena reprodukcija, ki terja dobršen del materialnih dobrin za izdelavo proizvajalnih sredstev, brez česar ni bodočega povečanja proizvodnih sposobnosti naše dežele.

Okrog teh dveh suhih ekonomskih resnic, ki se jim ni mogoče izogniti, se plete tako imenovani »začarani krog« našega gospodarstva. Na njun rovaš so povedana vsa tista nerganja in godrnjanja o visokih družbenih dajatvah, o prevelikem izvozu, o gospodarskih predpisih in ostalih zadevah, v katerih nekateri vidijo izvor težav v našem gospodarstvu. Omenjene zadeve namreč niso izvor, ampak posledica objektivno obstoječega gospodarskega stanja: to je neravnovesja med materialnimi potrebami in možnostmi.

Tega neravnovesja se je treba temeljito zavedati, prvič, ker imamo z njim dnevno opraviti, saj težimo za tem, da bi s povečanimi materialnimi dobrinami odpravili to neravnovesje, in drugič, ker nekateri to neravnovesje izrabljajo v vse mogoče namene. V zadnjem času bi namreč nekateri, ki sami povzročajo v gospodarstvu razne težave in nerednosti, zaradi katerih se ljudje upravičeno jeze, radi vse te stvari zapisali na rovaš »slabega« gospodarstva, pri čemer razumejo predvsem visoke družbene obveznosti, obilni izvoz, pomanjkljivosti v gospodarski zakonodaji in podobno. Seveda pa je nasprotno res, da omenjene gospodarske nerednosti koreninijo povsem drugje — in prav je, če poznamo tudi ta izvor.

Ljudje se upravičeno jeze in godrnjajo, kadar sami dožive oziroma kadar zvedo za take zadeve, ki z vzroki naših temeljnih gospodarskih težav nimajo nobene neposredne zveze, kot so: prvič, da mesar slepari pri vagi; drugič, da branjevec proda polgnilo sadje pet- in večkrat dražje, kot je bilo kupljeno pri kmetu, tretjič, da gostilne in menze podraže hrano za 20 in več odstotkov ob sorazmerno majhni podražitvi moke in masti, četrtič, da to in ono podjetje proglasi veliko količino blaga za škart in ga proda v svojem krogu po neverjetno nizki ceni, razliko pa nabije na ostalo blago, petič, da se odpelje vodilni uslužbenec podjetja na enomesečni dopust z avtomobilom podjetja in gredo vsi stroški za vzdrževanje in remont na račun režije podjetja, šestič, da nekje piše direktor oglase za svoje podjetje in zahteva za to honorar, sedmič, da nekateri ljudje iz gospodarskih podjetij kar naprej potujejo in trošijo brez potrebe dnevnice, osmič, devetič in tako dalje.

Ti pojavi so samo posredno posledica naših objektivnih težav in to le toliko, kolikor posamezniki zaradi nezdravih osebnih družbeno gospodarskih moralnih vrednot izrabljajo obstoječe težave in jih s svojim početjem še povečujejo. To se torej pravi, da je glavni izvor teh težav v moralnih kvalitetah posameznikov. V prvi vrsti gre tu za še nepreživelo usedlino izkoriščevalske morale, ki ne pozna nobenih družbenih obzirov. Njeno glavno vodilo je — znajti se. Za to se taki ljudje poslužujejo najrazličnejših načinov in metod z enim samim namenom, da bi se osebno čim več okoristili. Pri tem se seveda prav nič ne vprašajo, v kakšnem sorazmerju sta njihov proizvodni delež materialnih dobrin in vloženi trud, nič se ne vprašajo, na čigav račun so povečali svoj delež, to je, koga izmed delovnih ljudi so oškodovali, nič se ne vprašajo, kakšne posledice ima to za splošno gospodarstvo in za odnose v njem.

Kratko in malo, gre za nemoralno početje. Seveda, gospodarski tehnokrati se ob takih očitkih oglase: Morala, morala v gospodarstvu — to je brezplodna sentimentalnost, pravljica za »nesposobne« ljudi. Tu je trg, gospodarska vzpodbuda in osebna iznajdljivost. Kar dopuščajo ti gospodarskih činitelji, je gospodarsko in seveda tudi moralno, če hočete.

To je stara »pesem« in dobro jo poznamo. Toda gospodarsko življenje vendar ni tako enostavno. Slej ko prej igra človek s svojimi veščinami ter znanji in osebnimi moralnimi kvalitetami zelo, zelo važno vlogo v gospodarstvu. Na tem ekonomskem spoznanju je vznikla tudi ideja o tem, naj delavci sami upravljajo gospodarstvo. Če od ljudi in njihovih družbenomoralnih vrednot ne bi bilo gospodarstvo prav nič odvisno, bi bila zgodovinsko in človeško tako velika ideja o delavskem samoupravljanju — ničeva. Toda, res je nasprotno. Samo majhna primera! Kapitalisti izvedejo industrializacijo dežele brezobzirno in surovo: na žuljih, solzah, krvi in na neverjetni bedi delovnih ljudi. Iz njih izsesajo sleherni sok življenjske energije, potem pa jih poženo na cesto med brezposelne siromake. Zgodovina ve o tem veliko povedati, literatura je ohranila ogromno te tragike. Delavci sami pa izvajajo industrializacijo sicer z velikimi napori in samoodpovedjo, toda v nenehni skrbi za slehernega človeka. Resnica je, da sta socialni čut in socialna zaščita delovnega človeka v naši državi, ki preboleva prvo obdobje industrializacije, veliko bolj vsestransko in človeško razvita kot v visoko razvitih industrijskih državah. To najbolj zgovorno priča, v kako veliki meri je v danih okvirih materialnih možnosti odvisno praktično gospodarsko življenje prav od osebnih moralnih vrednot ljudi, ki uravnavajo gospodarstvo.

Nič čudnega torej ni, da prihaja prej omenjeno početje posameznikov, ki sami v sebi še niso preboleli skritih izkoriščevalskih navad, v kričeče nasprotje z moralo ostalega gospodarskega početja pri nas.

Nekateri sicer dobro vedo, da tako početje ni pošteno, toda skušajo ga opravičiti s tem, da se pri nas pač težko živi in da si vsak pomaga kakor si ve in zna. Ravno tako opravičevanje razkriva pravo moralo takih ljudi. Torej, ker se težko živi, si pomagaj — na račun svojega delavskega sotovariša. Kaj se to pravi: oškodoval bom svojega tovariša, da bom sam bolje živel. To je vseskozi nemoralno in zasluži le družben prezir. Zato ravnajo ljudje prav, ko se jeze nad takim početjem in ko si ne puste mazati oči s pravljicami, da je za take stvari krivo težko življenje. Ti pojavi so nič drugega kot poslednji ostanki izkoriščevalskih teženj, s katerimi morajo delovni ljudje temeljito obračunati, ker so tuje socialističnemu gospodarskemu sožitju v deželi.

RA

Te dni se mudi na obisku v Sovjetski zvezi naša parlamentarna delegacija, ki jo vodi tovariš Bakarić. — Na moskovskem aerodromu so našo delegacijo prisrčno sprejeli. — Na sliki vidimo sovjetske pionirje, ki poklanjajo tovarišu Bakariću šopke cvetja

Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo ter kolektiv Delavske enotnosti čestitata kolektivu rudnika Zagorje k visokemu odlikovanju, ki ga je prejel ob zaključku praznovanja občinskega praznika od predsednika naše socialistične domovine tovariša Tita!

OB DVAJSETLETNICI STAVKE PAPIRNIČARJEV NA KOLIČEVEM

VSI ZA ENEGA

Leto 1935, sobota, 17. avgusta. »Na Količevem stavkajo!«

Bližnja in daljnja okolica je v hipu zvedela za novico. Telefoni so zabrneli.

Ravnatelj papirnice na Količevem Wulitsch je telefoniral Bonaču, kapitalistu, lastniku Količevega in Bonačeve kartonažne tovarne v Ljubljani.

»Prekleto, stavkajo zaradi Bukovca, tistega puntarja...«

»Zaradi...? Orožnike!«

In hip nato, ko so v žandarmerijskih postajah slišali SOS Wulitscha in Bonača, so že zdrvele žandarmerijske patrulje z Jarš, Kamnika, Mengša...

*

Sitar ali Korošec, eden od stavkajočih pač, je zavrtel ročico telefona.

»Vevče!«

»Tovariši, ob štirinajsti uri dvajset minut smo ustavili stroje. Stavkamo. Pridite. Svetovali nam boste. Vaša organizacija je že stara. Več izkušenj imate.«

Skupina odbornikov iz vevške papirnice je krenila. Sodrugom na pomoč!

*

Okoli tovarne so oprezali orožniki, stikali, vohljali. Orožnik Ambrožič je pošepnil Kovačiču:

»Prav imate, da se potegnete za svoje pravice, toda razumeti morate, da smo mi zaščitniki kapitala.«

Orožniki, zaščitniki kapitala, oblast, osovražena do zadnjega lasu, je bila na oprezu.

Tam v Antušečevi uti pa je prav takrat rastla nova oblast, oblast žuljavih rok, ki je branila čast žena in deklet, branila pretepene delavce, ki je zahtevala pravico, samo pravico in nič drugega, oblast puntarjev proti izkoriščanju — prvi stavkovni odbor.

Kratek posvet. Sklepi.

Deset mož na stražo. Izmene vsaki dve uri. Straža ne pusti nikogar v tovarno. Preprečuje sleherno poškodovanje naprav. Stavkovni odbor in straža sta odgovorni za red.

Prehrana. Kuhali bomo za stavkajoče in njihove družine v gostilni »Pri Froncu«. Za prostovoljne prispevke se bomo priporočili vaščanom, kmetom, obrtnikom, trgovcem.

Iz vrst članov stavkovnega odbora in stavkajočih bo ustanovljena komisija, ki bo raziskala vse primere nasilja nad delavci, zlorabo deklet, vzroke, zaradi katerih stavkamo.

Zakoni, v stavki se porajajoče oblasti delavcev pod Kamniškimi planinami.

*

Stavkovni odbor je venomer zasedal. Iz pomenkov, razprav in predlogov so se izkristalizirale jasno izklesane zahteve

»J. Bonač, Sin, lastnik tvornice za papir in lepenko na Količevem, naj izpolni te-le zahteve, pa bomo prenehali stavkati:

1. tovariša Franca Bukovca sprejeti nazaj na delo;
2. ravnatelj Wulitsch, ki je največ **kriv** vsega zla v tovarni, mora **iti iz tovarne**;
3. **tujce zamenjati** z domačimi delavci;
4. **delovno** razmerje med podjetjem **in delavci urediti** s kolektivno pogodbo;
5. delavstvu **se mora** priznati svoboda organizacij;
6. zaradi **tega** spora ne sme podjetje izvajati nikakih posledic.«

Pogajanja. Delavci so odločno vztrajali pri svojih zahtevah. Sčasoma so jih še poostrili.

*

Tedni so tekli. Noben dan papirničarjev Količevega ni bil brez haska. Res, stroji so stali. Ročno delo, težko, v nezdravih prostorih je zamrlo. Začeli pa so z drugim delom, umskim, ki je širilo obzorje tudi tistim, ki se dotlej niso zanimali za delo sindikatov, za razredni boj delavcev, ki so pohlevno prenašali psovke, kazni in celo udarce strokovnjakov-Nemcev, tistih, ki si niso upali reči nič, če je Wulitsch ali kdor koli od teh stisnil v nasilen objem njihovo dekle ali ženo.

»Zakaj stavkamo, kako se je začelo?«

»Mar si živel na luni, da ne veš zakaj in kako?«

In na številnih zborovanjih, ki so bila dan za dnem, zdaj v tovarni, potlej kje v bližnji okolici, v vsakodnevnih drobnih pomenkih se je pred njimi vsemi razgrinjala njihova dotedanja nemoč in neenotnost in nova moč, revolucionarnost in odločnost, ki je prežela vse, v dneh stavke.

Bonač ni trpel nobene strokovne organizacije, nobenih sindikatov. Niti Jugoslovanske strokovne zveze, dovoljene režimske

(Nadaljevanje na 3. strani)

Morje in sonce, zdravje in veselje, in prešerna, brezskrbna mladost...

DAN RUDARJEV SRBIJE

442 ODLIKOVANIH

Pred 52 leti, 6. avgusta 1903, so rudarji senjskega rudnika stopili v prvo stavko. Ta stavka je bila mogočna demonstracija proti kapitalističnemu izkoriščanju.

V spomin na ta dogodek praznujejo rudarji Srbije Dan rudarjev. Letos so Dan rudarjev prvič nadvse svečano praznovali. Ob tej priliki je predsednik republike tovariš Tito odlikoval 442 rudarjev z odlikovanji dela. Posebno svečane so bile proslave v senjskih rudnikih.

NAŠI RAZGOVORI

ALI SMO RES NA POL POTI?

Pravzaprav smo prejeli dopis z naslovom »Zakaj samo na pol poti!« Naslov pa smo spremenili, ker se z vsebino dopisa povsem ne strinjamo. Prepričani pa smo, da nam tov. R. S. ne bo zameril, če bomo dopis objavili kar v celoti in ob njem rekli nekaj svojih misli. Takole pravi tov. R. S.:

Republiški sindikati so baje že prejeli osnutek novega zakona o pokojninah, po katerem je za starostno pokojnino potrebno imeti 35 let službe in biti star 55 let, kakor je to v veljavi po sedanjem zakonu o soc. zavarovanju delavcev in uslužbencev.

Čudi nas, zakaj se je tu pozabilo na nekdanje udeležence v POJ in NOB, ki se jim ta čas šteje dvojno za pokojnino, ker velja vezava delovne dobe na starostno dobo tudi za njih in jim torej dvojno štete dobe, prebite v POJ in NOB za dosego starostne pokojnine nič ne koristi.

Mnenja smo, da bi bilo pravilno, da bi zakonodajalec v novem zakonu o pokojninah upošteval za nekdanje udeležence v POJ in NOB, da naj za njih ne velja vezava delovne dobe na starostno dobo, ker le tako bi prišlo do veljave dvojno štetje časa, prebitega v POJ in NOB za pokojnino.

Nadalje naj bi se pri razvrščanju v pokojninske razrede upoštevala dejanska kvalifikacija, ki jo je zavarovanec dosegel z dolgoletnim delom na delovnem mestu, ki zahteva višjo strokovno kvalifikacijo, kot jo ima.

Z upoštevanjem gornjega v novem zakonu o pokojninah bi bilo ustreženo mnogim, ki so bili v POJ in NOB.

Večkrat trdimo, in to je tudi res, da je naša socialno zavarovalna zakonodaja med najpopolnejšimi na svetu. To še posebno, če vemo, da mnoge industrijsko naprednejše države občutno zaostajajo v tem pogledu. Seveda so za to vzroki, med katerimi je osnovni, da je tam kapitalistična ureditev, nič manj važen pa je tudi vzrok, da bi bremena, kakršna nalaga družbi socialno zavarovanje, kot je naše, bila tudi za njih težka. S tem hočem reči le, da so bremena, ki jih nalaga socialno zavarovanje naši socialistični družbi, zelo velika, saj znesejo 43 % celotnega plačnega sklada. To pa le mimogrede.

To, kar bi rad povedal je le to, da me čudi trditev pisca, ki je bil partizan, da se v osnutku pozablja na borce narodnoosvobodilne vojne. In to zato, ker se dvojno štetje let ne upošteva pri znižanju starostne upokojitvene meje, ki je že tako med najnižjimi na svetu. Tovariš R. S. pozablja, da je v primeru invalidnosti možno vsakomur pred upokojitveno dobo, da stopi v invalidno stanje in ko doseže pokojninski staž v pokoj.

Pa vendar tudi to ni tisto, kar bi radi povedali. To, kar moti, je nekaj, kar označujemo z besedo »solunstvo«. V narodnoosvobodilni vojni smo se borili za interese delavskega razreda, ki so tudi splošni ljudski interesi kot celote. Ne bi bilo zato prav, kakor koli pretirati v nekih posebnih pravicah bivših borcev, čeprav je treba v vsakem posameznem primeru, ko gre za posledice borbe in posebnih prizadevanj, imeti te v vidu.

Iz teh dokaj skopih misli menimo, da bi bilo napak ustvarjati razlike v starostni meji za upokojitve. To še posebej zato, ker je nadoknada za čas borbe borcem dana v obliki dvojnega štetja službenih let. To pa je izredne koristi za starejše tovariše, ki so se borili v vrstah NOB in stoje že danes pred upokojitvijo.

RAZGOVOR S PREDSEDNIKOM REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA ŽIVILSKIH DELAVCEV SLOVENIJE

IZKORISTIMO VSE

Z dobro voljo in več iznajdljivosti bi lahko predelali in ohranili propada mnogo živil

Letošnje leto dobro kaže. Sadja je, da se ponekod lomi vejevje, sočivja na pretek, da ponekod propada. In vendar! Cene nihajo kot vrtoglave: padajo, se spet dvigajo. Zdaj dobiš smokve, dva dni nato jih več ni. Potem so spet dražje. Pred prodajalnami zelenjave je dren, kot da se deli zastonj. Izbira slaba ali vsaj ne taka, kot bi pričakovali. Kmet prodaja za vsako ceno, na trgu pa kupuje potrošnik-delavec, uslužbenec štirikrat, petkrat dražje. Ne, tu nekaj ni v redu.

Pa butnem naravnost v tov. Berganta, predsednika živilcev Slovenije:

»Poslušaj me, tov. France. Kaj je vendar z vašim sindikatom?«

Tov. Bergant me vprašujoče pogleda: »Kako kaj?«

»Takole mislim,« mu skušam razložiti. »Vaš republiški odbor včlanjuje vse kolektive, ki se ukvarjajo z živilsko proizvodnjo. Tu puščam tobačne delavce ob strani. Kaj ste storili, da razširite proizvodnjo, da omogočite delovnim ljudem pestrejšo, cenejšo in boljšo prehrano?«

Tov. Bergant se je nekoliko zamislil. Potem pa je dejal: »Da, o tem smo večkrat razpravljali na svojih sejah. Vendar nekih otipljivih uspehov ni in ni.. Zdi se mi, da to ni samo od nas odvisno. Zdi se mi, da tu predvsem ljudski odbori drže roke križem, da vidijo le industrijske kolektive, manj pa tiste, ki delajo neposredno. Pa tudi naši kolektivi so zaverovani samo vase, vidijo le to, kar pač delajo, niso iznajdljivi..«

»Dobro, tov. France,« ga prekinem. »Povej mi, ali so sploh možnosti za povečanje živilske proizvodnje?«

»Seveda so. In še celo velikanske. Naj ti le to povem. V preteklem letu smo ugotovili, da so naša živilska podjetja in obrati za povrtnino in sadje izkoristili le 45 % svojih zmogljivosti. V glavnem so bili tedaj izgovori razumljivi, čeprav ne povsem opravičljivi. — Da je premalo surovin, so dejali.«

»Prav,« mu spet sežem v besedo. »Toda to, če kdaj, za letošnje leto ne more držati. Zelenjave, sadja je dovolj.«

»Res je, ogromne količine tega lahko konserviramo, vložimo, posušimo, predelamo. Še posebno, ker to ne zahteva kdo ve kakšnih investicij, niti ne drage embalaže. Zelje in repo, stročji fižol, paradižnike, papriko in kaj vem še vse kaj lahko konserviramo v sode. Sadje lahko sušimo na lesah v sušilnicah in na soncu ali ga predelamo v mezge, ki jih hranimo v zabojčkih. Kolektivi, ki izdelujejo likerje, bi lahko pridelali velikanske količine dobrih brezalkoholnih sadnih pijač. In še nekaj, koliko žena bi se pri tem zaposlilo širom po naši domovini.«

»Lahko, lahko. Zakaj tega ne uresničite? Zakaj ne pričnete z akcijo? Zakaj ne..« Za trenutek sem obmolknil in se zamislil.

Koliko zadovoljstva bi bilo v naših družinah, če bi na jesen in zimo stopil v trgovino in si poceni nakupil zelja in repe ali stročjega fižola ali... Kakšno veselje bi imeli otroci, če bi v zimskih večerih grizli krhlje. Kako zadovoljen bi bil delavec, ko bi se odžejal z osvežujočim sadnim sokom, ki je danes dražji kot vino, ki poneumlja in spravlja v nesrečo marsikoga.

»Da,« je povzel tov. Bergant, kot da je sledil mojim mislim. »Velike so možnosti, da zboljšamo sebi življenje. In tu, kot sem rekel, bi lahko ljudski odbori mnogo storili. Dati bi morali pobudo, svetovati zadrugam, da pričnó s tem delom. Najti primerna skladišča, da se pripravljeno vskladišči, zahtevati od podjetij, da razširijo proizvodnjo. In mnogi bi našli zaslužek, potrošniki pa bi bili zadovoljni.«

Za trenutek je pomolčal, potem pa nekam jezno nadaljeval: »Namesto tega imaš pa take go, ki stane komaj 20 din v embalažo, ki jih velja 100 in več dinarjev. In tako jo, hočeš nočeš, moraš kupiti v trgovini po 160 do 170 din ali pa si brez nje. Podobno je pri jetrni pasteti. Vsebina stane podjetje 12 din, v prodaji pa je zaradi drage embalaže po 65 do 70 din.«

»Kako to, da je embalaža tako draga?« sem mu segel v besedo.

»Ker jo večji del uvažamo in je na pločevino pribit dokajšnji faktor. Če bi se ta faktor zmanjšal, bi se izdelki pocenili do 70 %. Toda stvar ni samo v tem. Mnogo bi lahko hranili v cenejši embalaži, v leseni, papirni, polivinilski in podobni. Mnogo bi lahko hranili v večjih zabojčkih in kanticah. Naj navedem le en primer. Menze, in to tudi velike menze, kupujejo za svojo uporabo majhne, enokilske konserve paradižnikove mezge. Zakaj ne kupujejo deset in večkilskih? Po uredbi bi jih lahko vrnile tovarnam, ki bi jih ponovno napolnile. Koliko bi s tem prihranili! Pa vprašanje embalaže je sploh vprašanje, ki nam neverjetno znižuje kupno moč. Saj je nobena trgovina ne jemlje nazaj.«

»Storite vendar nekaj,« mu vpadem v besedo.

»Da, tu smo slepi. Vse preveč se sučemo okoli svoje lastne organizacije in pri tem nam gre toliko stvari izpod rok. Koliko odpadkov, ki gredo danes v nič, bi lahko koristno uporabili. V klavnicah se kolje dnevno na tisoče živine, 80 % krvi pa gre v kanale. V drugih deželah pripravljajo iz krvi najrazličnejša okusna živila, jo uporabljajo za klej in kdo ve kaj še.«

Tov. France je obmolknil. Potem se je obrnil k meni in dejal: »Da, zganimo se vsi, ki nam je kaj na tem, da bi boljše živeli. Predvsem živilski kolektivi, zadruge, okrajni ljudski odbori, trgovine in vsi potrošniki. Nedopustno je, da v socialistični ureditvi kakor koli propade to, kar lahko delovnemu človeku koristi.«

Tako je končal najin razgovor. Ob slovesu pa sem mu hudomušno dejal:

»Res je, kar si dejal. Toda roko na srce, tov. France, tudi vaš sindikat stoji preveč ob strani. Več udarnosti, več iniciative in vztrajnosti ne bi bilo odveč!«

B.

DEJAVNOST INICIATIVNEGA ODBORA SINDIKALNEGA SVETA V MURSKI SOBOTI

SEDAJ PA NA DELO!

Pred seboj imam osnutek programa o delu iniciativnega odbora Okrajnega sindikalnega sveta Murska Sobota. Programu ni kaj očitati. Nasprotno! Iz njega diha želja okrajnega odbora, da bi v pogojih nove upravne razdelitve okraja, sindikalne organizacije našle svoje mesto in bile dejavni pobudnik na vseh področjih javnega življenja. Ta želja pa bo uresničena le v praktičnem in vsakodnevnem življenju. Seveda življenje ne teče po zglajenih kolesnicah, niti ni vedno ravno in ne moreš mu vedno predpisovati teka. Zato so taki programi vedno le kažipot.

Prizadevanja iniciativnega odbora Okrajnega sindikalnega sveta Murska Sobota so vsekakor lahko mnogim drugim v zgled. To tembolj, ker je območje, ki ga ta svet obsega, zelo razprostranjeno, z dokaj slabimi prometnimi zvezami, brez večjih delavskih središč in z zelo pestrim življenjem.

V prvem delu predvideva program organizacijsko ureditev. Tako bodo obstajale poleg okrajnega sindikalnega sveta s sedežem v Murski Soboti tudi občinski sindikalni sveti v Ljutomeru, Gornji Radgoni, Lendavi in v Beltincih. V drugih občinah za sedaj ni danih pogojev za občinske svete. Dalje govori osnutek o načinu vodenja, poudarja kolektivno odgovornost odborov kot celote in predvideva za aktivizacijo čim širšega kroga članstva posebne komisije.

V drugem delu pa program nalaga sindikatom odgovornost za krepitev delavskega in družbenega upravljanja. Tu posebej govori o gospodarskem in strokovnem izobraževanju delavcev in pritegovanju le-teh v vse organe družbenega upravljanja v občini, še posebej v organe zdravstva, socialnega zavarovanja ter prosvete in kulture.

Tretji del programa je posvečen splošnemu idejnemu in kulturnemu izobraževanju delavcev in daje še posebno važnost krepitvi ljudskih univerz in delavskih prosvetnih društev »Svoboda«.

To so v glavnem značilnosti programa dela iniciativnega odbora Okrajnega sindikalnega sveta v Murski Soboti.

Sicer v programu ni nič novega. Program dela pa seveda ne more obseči vse širine sindikalne dejavnosti. Morda je v programu premalo poudarjena skrb za delovnega človeka.

In naj mi tovariši iz Murske Sobote ne zamerijo, če ponovim naslov tega članka: »Sedaj pa na delo!«. Načrti in programi so dobra stvar. Toda življenje gre včasih preko njih. Glavno je, da v vsakodnevnem praktičnem življenju z neomajno voljo in odločno rešujemo vse, kar stopa na pot napredku posameznika in celotne družbe.

Boš.

Sindikalna podružnica delavcev in uslužbencev

PAPIRNICE VEVČE

SE PRIDRUŽUJE KOLEKTIVU PAPIRNICE KOLIČEVO OB PRAZNOVANJU DVAJSETLETNICE STAVKE.

Kolektiv, ki je pred 20. leti devet tednov terjal svoje pravice in si jih je priboril, je tudi v času NOB in po vojni dokazal enotnost misli in dejanj.

V POČASTITEV DESETE OBLETNICE OSVOBODITVE

KDO JE BOLJŠI?

Kovinarji Maribora in Zagreba tekmujejo

Z željo vse večjega in poglobljenega medsebojnega spoznavanja in da bi čim dostojneje proslavili deseto obletnico naše domovine, je pozval Okrajni odbor sindikata kovinarjev v Mariboru zagrebške kovinarje na športno in kulturno-prosvetno tekmovanje. Pobuda za to tekmovanje je pravzaprav izšla že na letošnjem občnem zboru mariborskih kovinarjev.

Mestni odbor zagrebških kovinarjev se je pozivu rade volje odzval. Predlagal je le, naj bodo športna tekmovanja poleti, kulturno-prosvetna pa v jeseni.

Da bi izbrali najboljše tekmovalce, so mariborski kovinarski kolektivi najprej tekmovali med seboj. Zmagovalcem je mariborski Okrajni odbor sindikata kovinarjev izročil lepe diplome, ki jih bodo vedno spominjale na letošnjo obletnico osvoboditve.

To predtekmovanje je bilo prav z uspehom zaključeno. Najboljši, ki so se doslej pomerili z zagrebškimi tovariši, so se prav dobro odrezali. Le poglejmo. Dne 23. in 24. julija so tekmovali v Zagrebu in rezultati so bili naslednji:

Nogomet: 1:0 za mariborske kovinarje; odbojka (moški): 3:0 za mariborske kovinarje; odbojka (ženske): 3:0 za mariborske kovinarje; kegljanje (narodni slog): Maribor 287 kegljev, Zagreb 318 kegljev; kegljanje (mednarodni slog): Maribor 2174 kegljev, Zagreb 2185 kegljev; namizni tenis: 5:0 za zagrebške tovariše; šah: 5:4 za mariborske kovinarje; streljanje: 1250 krogov proti 1032 krogov. Zmagali smo z 218 krogi razlike.

Torej kar lepo. Ugnali so nas le v kegljanju in namiznem tenisu.

Povratno srečanje pa je bilo 30. in 31. julija v Mariboru na stadionu Branika. To srečanje je bilo za nas trše. Kajti zagrebški kovinarji so prišli v Maribor v močnejši postavi kot so nastopali v Zagrebu. Toda tudi tokrat jim sreča ni bila mila. Mariborčani smo jih razen v kegljanju in namiznem tenisu premagali celo uspešnejše kot prvič in osvojili prvo mesto.

To je bilo zelo lepo in plemenito tekmovanje. Utrdili smo medsebojne vezi in tudi poživili športno udejstvovanje naših kovinarjev. To pa je bil tudi namen tega tekmovanja. Saj je prav in koristno, da se po napornem delu razvedrimo in razgibljemo, zdravju v korist in v osebno zadovoljstvo.

F. Š.

Sportna tekmovanja papirničarjev

V delovnih kolektivih papirniške industrije je močno razgibana športna dejavnost. Papirničarji-športniki se marljivo udejstvujejo v vseh panogah športa. Doma imajo lepo urejena športna igrišča, ki so jih sami zgradili. Že pet let zaporedoma pa se enkrat na leto sestanejo in pomerijo med seboj, kdo je boljši v atletiki, odbojki, plavanju, streljanju, nogometu, namiznem tenisu, kegljanju itd., vsakokrat v drugem kraju kjer je papirniška industrija.

Letošnje srečanje, ki je bilo prirejeno v počastitev desetletnice osvoboditve, je bilo v Radečah. V petek je bila najprej svečana otvoritev z mimohodom 200 udeležencev z godbo na čelu. Pozdravni govori predstavnikov oblasti in direktorja tovarne papirja v Radečah so dali prireditvi še poseben pomen velikega športnega praznika papirničarjev, ki so prišli v Radeče iz vseh krajev Slovenije.

Radeški papirničarji so se na to tekmovanje dobro pripravili. Zgradili so nov plavalni bazen, igrišče za tenis in odbojko ter uredili nogometno igrišče.

Prehodni pokal Republiškega odbora sindikata delavcev kemične industrije je osvojil športni kolektiv »Celuloze« iz Videm-Krškega, ki je bil najboljši v vseh športnih ekipah in si je priboril največ točk ter tako zasluženo zavzel prvo mesto v tem tekmovanju. Za njim ne zaostajata mnogo moštvi papirničarjev s Količevega in Radeč, ki sta zavzeli drugo in tretje mesto.

Kot najbolj disciplinirani športni kolektiv so se izkazali papirničarji iz Ceršaka. Zato so dobili nagrado od Republiškega odbora — zračno puško.

Letošnja športna tekmovanja papirničarjev so bila vzgledna. Vseeno pa bodo morali v bodoče bolj paziti, da bodo tekmovali le stalno zaposleni delavci in ne razni štipendisti in drugi. Zato bo ustanovljen, kot je bilo sklenjeno, tudi stalni odbor športnih iger papirničarjev Slovenije.

OB ROBU DOGODKOV

KITAJSKO-AMERIŠKI RAZGOVORI V ŽENEVI

Preteklost in sedanjost

V ženevski Palači narodov so se 1. avgusta začeli razgovori med veleposlanikoma LR Kitajske in ZDA. Veleposlanika rapravljata o »vrnitvi civilnih oseb obeh dežel v njihovo domovino in drugih praktičnih vprašanjih, ki jih je treba urediti med obema deželama«.

V minulih desetih dneh sta se veleposlanika že večkrat sestala. Do začetka tega tedna sta se ukvarjala z repatriacijo civilnih oseb, ki jih zadržujeta obe državi. Gre za nekaj ameriških državljanov, ki so ostali na Kitajskem, in za nekaj kitajskih študentov, o katerih trdi kitajska vlada, da ne morejo zapustiti Združenih držav in se vrniti v domovino.

Ameriško-kitajski razgovori v Ženevi doslej še niso obrodili nobenega večjega uspeha. Pa tudi neuspeha ne. Bilo je nekaj zapletov, nekaj težav, ki pa niso bile tako velike, da bi sestanku škodovale. Problem, o katerem razpravljajo, je tako preprost, da bi ga lahko hitro rešili, če se v zadnjih letih ne bi nabralo v odnosih med LR Kitajsko in Združenimi državami toliko nezaupanja in sumničenja. Mislim na tista »praktična vprašanja, ki jih je treba urediti med obema deželama«, o katerih v Ženevi sicer še ne govore, predstavljajo pa bistvo vseh kitajsko-ameriških nesporazumov. Sporazum o repatriaciji civilistov (upamo, da bosta veleposlanika ta sporazum že kar v Ženevi tudi podpisala), bi odprl pot širši razpravi o ureditvi odnosov med Kitajsko in Ameriko, morebiti pa tudi konferenci, podobni ženevski, na katero bi prišli Eisenhower, Mao Cetung, Nehru in drugi azijski državniki.

Nedavni sestanek štirih ministrskih predsednikov v Ženevi je občutno vplival na mednarodne odnose. Uveljavljati se je začelo novo vzdušje, vzdušje sporazumevanja in mirnega reševanja vseh perečih svetovnih vprašanj. Velesile so nekoliko popustile, konice blokovske politike so otopele. Miroljubne sile, ki se zavzemajo za aktivno koeksistenco v odnosih med narodi in državami, sile, ki obsojajo vojno, hladno in vročo, ker se zavedajo grozot, ki bi jih nova vojna povzročila (in med temi silami zavzema vidno mesto naša domovina), so se tako okrepile in uveljavile, da so velesile morale popustiti in stopiti na pota, ki peljejo k sporazumu.

Svet je stal pred odločitvijo: vojna ali mir. Srednje poti ni bilo. Vojno je človeštvo odklanjalo. Nova vojna bi bila atomska, grozotna vojna, ki bi uničila dobršen del človeškega rodu, ostanek pa pahnila za tisočletja nazaj. Tudi mir bi bil atomski, toda brez grozenj in bojazni; ne bi uničeval, temveč gradil, odprl bi široke in še neslutene perspektive izkoriščanja atomske nergije v miroljubne namene. Mir ne bi grozil, bil bi prijatelj človeštva, dvigal bi njegovo blaginjo.

Svet se je moral odločiti za eno ali drugo pot. Odločitev ne bi bila težka, če ne bi nekatere države tako težko pozabljale na preteklost, ko so jim vojne prinašale slavo in nova ozemlja, nova ljudstva in bogastva, ko so grozile in so se narodi uklanjali njih grožnjam, in ko se je svet delil na nekaj izvoljenih in ogromno armado podanikov.

V novejšem času pa se je svet prerodil; mnoga ljudstva so se prebudila in zahtevajo svoje mesto pod soncem, znanost in tehnika sta neznansko napredovali in povezali svet v celoto. Stara pojmovanja o pravičnih in izvoljenih, o osvajalnih vojnah in suženjskem miru, o gospodih in njih podanikih so se morala začeti umikati novim idejam o enakopravnem sožitju vseh narodov in držav, o gospodarskem sodelovanju in pomoči, o boju za napredek in pravičen mir. Sile, ki so začele širiti te ideje, se niso združile v blok (bloki so se uveljavljali na osnovi starega pojmovanja o pravicah nekaterih izvoljenih), nastopile so svobodno in odločno, proti blokom in delitvi sveta, proti vsaki sili in diskriminaciji v mednarodnih odnosih.

V boju, ki se je začel in ki ni bil in ni lahek, so miroljubne in napredne sile že zabeležile prve uspehe. V Bandungu so se zbrali zastopniki dobre polovice človeštva, zastopniki ljudstev prebujene Azije in Afrike ter obsodili vojno in kolonialno izkoriščanje. Ideje, ki so se uveljavile v Bandungu, pa so bile tudi naše in mnogih evropskih ter ameriških dežel. Pot Tita v Indijo in Burmo je odprla novo obdobje v odnosih med Evropo in Azijo. Glas iz Bandunga in glas vsega miroljubnega človeštva se je zaslišal na zahodu in vzhodu, na severu in jugu. Velesile so se morale ukloniti, morale so odvreči vsaj del balasta preteklosti in sprejeti nekaj idej sedanjosti. Medsebojne spore so pričele urejevati mirneje, ne več z grožnjami. Prišlo je do ženevskega sestanka štirih velikih in tam se je pokazalo, da so morali realno in odkrito pogledati na dejstva celo najbolj zagrizeni zagovorniki preteklosti.

Ženeva je postala simbol moči miroljubnih sil. Po sestanku štirih velikih, ki so razpravljali predvsem o mirni ureditvi evropskih vprašanj, se se v Ženevi pričeli razgovori o ureditvi odnosov med LR Kitajsko in Združenimi državami, te dni pa je v Ženevi prva svetovna konferenca o izkoriščanju atomske energije v miroljubne namene.

Neurejene razmere v odnosih med LR Kitajsko in ZDA so posledica starega gledanja na države in dogajanja v njih. Kitajsko ljudstvo je v velikih in dolgoletni revolucionarni vojni proti korumpiranemu in izkoriščevalskemu, fevdalno-kapitalističnemu režimu Čang Kaj-šeka, ki so ga podpirale imperialistične sile, predvsem pa Amerika — zmagalo, osvobodilo svojo domovino tujega vpliva, uničilo staro izkoriščevalsko državo in začelo graditi novo, socialistično. V Ameriki pa so se našli ljudje, ki se s tem niso strinjali in niso mogli pozabiti na sedem milijard dolarjev, ki so jih poslali Čang Kaj-šeku, da bi uničil revolucijo, niso mogli pozabiti na dobičke, ki so jih nekoč dobivali z izkoriščanjem kitajskega naravnega bogastva. To je bistvo dolgoletnega spora, ki se je v Taivanski ožini razvil v pravcato vojno, za katero so odgovorne predvsem Združene države. Ameriška demokracija je hotela imeti Kitajsko zase, kitajsko ljustvo pa je hotelo samo gospodariti v svoji domovini. Niti eden niti drugi ni hotel popustiti. Američani so zasedli kitajski otok Taivan, kamor se je umaknil Čang Kaj-šek, in ga spremenili v odskočno desko za napad na kitajsko celino. Preprečili so sprejem Kitajske v Organizacijo združenih narodov, onemogočili trgovino Kitajske z zahodnim svetom, grozili Kitajski in jo obkolili s pasom vojaških utrdb. Čang Kaj-šek pa je pošiljal v Kitajsko svoje vohune in diverzante, in ameriška letala, ki so z ameriškimi bombami ubijala Kitajce.

Otok Taivan je kakih 200 km oddaljen od celine. Na njem živi šest milijonov prebivalcev, večinoma Kitajcev. Gospodarsko ni toliko važen, važnejša je njegova strateška lega, saj predstavlja odlično trdnjavo, ki preprečuje Kitajski pot v svet in omogoča napad na celino.

Več stoletij je bil Taivan del kitajskega cesarstva. Pred dvemi stoletji je tam postavil svoj ostrog gusar Kohinga in napadal Kitajsko ter vdiral globoko v deželo. Leta 1895 je Taivan zavzela Japonska, septembra

OB DVAJSETLETNICI STAVKE PAPIRNIČARJEV NA KOLIČEVEM

VSI ZA ENEGA

(Nadaljevanje z 2. str.)

sindikalne organizacije, stranke krščanskih socialistov ni trpel v tovarni. Delavske strokovne organizacije ni trpel zaradi tega, ker bi organizacija zahtevala kaj nemogočega ali nezakonitega. Ne. Hotel je imeti v svoji tovarni neorganizirane delavce, nezaščiteno rajo, brezpravne in poslušne garače.

In dogodilo se je, da je ravnatelj Wulitsch, nič hudega sluteč, sprejel v tovarno Franca Bukovca, kovinostrugarja — komunista.

Tedaj se je začelo. Bukovec je bil povsod in govoril je povsod. Na zborovanju v Homcu, bil je na Orljem ... Za vsakogar je imel prijazno besedo.

»Organizirati se moramo, potlej bomo tem pritepencem stopili na rep,« je razlagal.

Levc, nočni čuvaj, je po spisku delavcev napisal pristopne izjave. Bukovec je hodil od delavca do delavca in število organiziranih je raslo. Tudi Iškarjotu je ponudil pristopno izjavo. Ta jo je vzel — in odnesel ravnatelju

Republiški odbor sindikata kemičnih delavcev Slovenije

se pridružuje kolektivu PAPIRNICE KOLIČEVO ob priliki praznovanja DVAJSETLETNICE STAVKE, ki je bila zelo pomemben zgodovinski dogodek za ta kolektiv in ves okoliš.

»Kaj polovico organiziranih. Brez naše vednosti. E, Bukovcu že pokažemo.«

*

Bukovec je stal ponosno vzravnan pred Wulitschem. Ta je rjovel, psoval, grozil.

»Odpuščeni ste!«

»Prav, toda plačali mi boste nadure za tri leta nazaj!«

»Plačam. Samo ven, ven iz naše tovarne!«

*

Bukovec je povezal svojo delovno obleko v culo in se poslavljal. Iz oddelka v oddelek je hodil, od Franceta do Janeza, od Ančke do Marije, do vseh, ki so mu sledili.

»Ti greš, kaj pa bo z nami? Kdo se bo postavil za nas? In organizacija ...?«

»Grem. Moram. Odpuščen sem. Veliko smo se pomenkovali. Presodite in ravnajte ...«

Poslavljal se je France Bukovec, kovinostrugar, edini komunist med papirničarji na Količevem, poslavljal se je od delavcev, od ljudi, ki jim je snel mreno raz oči.

In kakor da je razneslo sod smodnika.

»Stavkamo! Ustavite stroje! Vsi na dvorišče!«

»Bukovca so odpustili, ker se je potegnil za pravice. Odpustili so ga, ker je organiziral sindikat. Stavkamo vsi, vsi za enega, zakaj Bukovec trpi za nas vse!«

Stroji so onemeli. Dvorišče pa je napolnil hrup stavkujočih. V uti pokraj tovarne se je zbralo novo vodstvo podjetja med stavko — stavkovni odbor: Bukovec, Lenček, Pogačar, Levc ...

*

Razglas!

»Trezno mislečim v pojasnilo in preudarek!«

Poln samohvale je bil Bonačev razglas stavkajočim. Samohvale, prikritih in odkritih groženj, prilizovanja.

»Razširil in izpopolnjeval sem podjetje in s tem nudil vedno večjemu številu delavcev odnosno delavk in njih družinam stalnega kruha — deloma tudi blagostanje.«

Blagostanje? Delavke, trinajst let zaposlene, so dobivale dva in pol dinarja na uro. Delovni prostori nehigienski. Kazni, pretepi, odpusti. Blagostanje!

In pravica, kakor jo je pojmoval Bonač, je bila čudno skrojena. V razglasu je pisal:

»Vest o nenadni stavki mojega delavstva me je izredno presenetila, ker ni bilo za to nikakega upravičenega razloga. Odpust enega delavca vendar ne more in ne sme biti, zlasti ne v tej težki dobi, povod za tak lahkomiseln, usodepoln korak delavstva. Kakor ima po zakonu vsakdo pravico izstopiti iz službe mojega podjetja, tako imam, naravno, tudi jaz pravico odpustiti delavca, ki mi postane odveč.«

Bukovec je odveč. Odveč, ne zaradi dela, saj v podjetju niso imeli nobenega izučenega kovinostrugarja, pač pa odveč, ker je organiziral sindikat, ker je poučeval delavce, se postavil po robu gospodoma Bonaču in Wulitschu.

*

Nekatere delavce je Bonač preslepil z obljubami, z medenimi besedami. In nekaterim, manj razgledanim, je stavka, ki je trajala tedne in tedne, bila že predolga. Ti maloštevilni so obiskovali gospoda Bonača v Ljubljani. Stavkovna straža, skrivna, pred Bonačevim stanovanjem in tovarno v Ljubljani, je zapisovala imena malodušnežev, omahljivcev.

*

Deveti teden stavke. Dolgotrajna pogajanja. Zaradi odločnosti delavcev je moral Bonač popuščati. Vsakokrat nekaj! Odpustil bom Wulitscha ... Sprejel Bukovca ... Sklenili bomo kolektivno pogodbo ...

Deseti teden so se zopet zavrtela kolesja papirniških strojev. Zmagali so delavci. 30 do 40 odstotkov večje plače. Kolektivna pogodba. Delavski zaupniki ... — Zmaga!

*

Leto 1955, torek, 8. avgusta.

Zasedanje delavskega sveta Papirnice na Količevem. Razprava o proizvodnji, polletni bilanci, investicijah, o gospodarjenju v podjetju.

Opazujem obraze, Zanoškarja, Zulove, Levca, Sušnika, Sitarja, Jeretine in drugih, ki so pred dvajsetimi leti pohiteli v boj — v boj vsi za enega. Njih poteze so trde, roke strpljene, misli jasne, besede grajajoče, če je treba.

In nehote sem se zopet spomnil Bonačevega razglasa:

»Za obstoj in pravilno vodstvo podjetja kakor tudi za trajno zaposlitev delavstva leži vsa ogromna odgovornost in skrb edino na mojih ramenih. Zato ne morem in ne bom nikdar dovolil, da bi se posegalo od neodgovorne, neupravičene in nepoučene strani v moje pravice in moje tozadevne odredbe ...«

Rad ali nerad, gospod Bonač je moral privoliti, kakor takrat med stavko, da so tile, ki sede tu pred menoj: Zanoškar, Zulova, Levc in še desetero drugih zasedli njegovo mesto in prevzeli skrb za pravilno vodstvo podjetja, za trajno zaposlitev delavstva, na svoja ramena. In podjetje res vodijo pravilno, bolje kot ga je kdaj koli prej vodil gospod Bonač, zakaj proizvodnja raste, tovarno opremljajo z novimi stroji, grade sanitarne prostore, stanovanja ...

*

Četrta točka dnevnega reda: Proslava dvajsetletnice stavke.

Pomenki, kako bodo najlepše proslavili ta praznik.

»Predlagam, da zgradimo enostanovanjsko hišico družini pokojnega narodnega heroja Franceta Bukovca. Njegovi potomci naj žive v domu. Pokojni France ima neprecenljive zasluge za uspeh takratne stavke, za enotnost našega delavstva, saj je bil naš voditelj v razrednem in osvobodilnem boju.«

Predsedniku Zanoškarju ni bilo treba šteti glasov članov. Glasovali so vsi. In prav gotovo bo ta sklep potrdil ves kolektiv papirnice na svojem množičnem sestanku. Zgradil bo dom — trajen spomenik — komunistu, narodnemu heroju, organizatorju in vodji uspešno zaključene stavke na Količevem.

Peter Dornik

Stavka! — Na to besedo so v Količevem pred dvajsetimi leti ustavili stroje in delavci so se zbrali na dvorišču pred upravnim poslopjem

PRAZNOVALI SO DAN VSTAJE

Ob tabornem ognju

Sonce je utonilo nekje za sinjimi gorami. Zlatordeča zarja kipi še izza rahlo začrtanih vrhov, se preliva visoko nad nami in v vseh mavričnih barvah odseva na trepetajoči morski gladini. Zadnje ribiške barke zapuščajo pristan. Prihaja večer.

V sivozelenih oljkah temnijo sence in se šepetajoče pogovarjajo z rahlo osvežujočo sapico. Za njimi, na širokem trikotnem travniku se širi smeh in govorica. V velikem krogu sede okrog visoke grmade otroci, mladinke in mladinci, žene in možje. Pomešani so med seboj, različni v oblekah in govorici, prijetno vznemirjeni, v nestrpnem pričakovanju.

Jutri je dan vstaje slovenskega ljudstva. Nocoj ga proslavljajo tu, na lepem otoku v Jadranu, pod starim mestecem slovenskih pomorščakov, s sodelovanjem domačinov — Hrvatov, slovenski taborniki in vsi slovenski, hrvaški, srbski in drugi jugoslovanski letoviščarji, ki so nocoj slučajno v tem kraju.

Okrog devete ure je pisana skupina stopila v sredo kroga s prižganimi bakljami v rokah. Pionirja iz Trbovelj in Hrastnika, tabornik iz Maribora, mladinec iz Postojne, predsednik mestnega odbora Omišalj, predstavnik mladine Omišlja in mladinec Železniške industrijske šole Ljubljana, ki je bila obenem organizator proslave, so vtaknili gorečo plamenico v grmado. Orkester in zbor Železniške industrijske šole je zaigral in zapel internacionalo. Sledili so pozdravi, slavnostni govor ter koncert orkestra in zbora železniške industrijske šole. S himno je bil slavnostni del zaključen.

Po kratkem odmoru so izvedli mladinci še nekaj skečev iz partizanstva in tabornega življenja. Veselo razpoloženje, ki so ga ti ustvarili je še stopnjeval orkester, ki je krožil prav po domače dolgo v noč.

Ko sem se vračal proti prenočišču, me je dohitel Srb iz Novega Sada.

»Ej, ti Slovenci,« je začel. Veste dosti sem se že potepal po naših letoviščih, marsikaj lepega sem že videl, toda nocoj, ta njihova proslava, to njihovo veselje — tako mi še ni šlo nikdar do srca.«

Prikimal sem mu. Govoriti nisem mogel. Bal sem se, da bi s prozaično besedo pregnal svečano razpoloženje.

Drugi dan sem se napotil v taborišče Železniške industrijske šole. Hotel sem videti te fante in njihovo vodstvo, ki tudi na svojem oddihu niso pozabili na naš praznik, ki so tudi tu doli med bratskim hrvaškim narodom proslavili naš veliki dan.

Ob vhodu v taborišče me je prestregel dežurni. Visok prijazen mladinec. Rekel sem mu, da bi si rad ogledal njihovo domovanje in se malo pogovoril z njimi. Peljal me je skozi taborišče. Lepi snažni šotori z nizkimi posteljami, katere so mladinci sami izdelali, so napravili name prav prijeten vtis. Srečal sem se z njihovim kulturno političnim vodjem prof. Kuharjem, upravnikom šole Dobnikarjem in vodjo tabora tovarišem Starcem. Sedli smo k mizici v prozorno senco sivozelenih oljk.

Tu sem zvedel še marsikaj. Železniška industrijska šola iz Ljubljane tabori v Omišlju na Krku vsako leto. Okrog 160 mladincev učencev preživlja tu svoj dopust v dveh izmenah po 14 dni.

Ves dnevni čas je razdeljen z dnevnim redom, ki pa ni tog in enoličen, saj se vrste od jutranje fizkulture in vzgojno politične ure vse dopoldne fizkulturna tekmovanja v plavanju, šahu, košarki in drugih disciplinah, popoldne pa je kopanje, veslanje in ribarjenje. Za zabavo skrbi orkester, ki igra vsak večer, pa tudi zbor, ki ga vodi prizadevni prof. Kuhar jim pripravi marsikatero prijetno urico. Tudi dva do tri daljše izlete napravi vsaka skupina.

Fantje gredo v Omišalj zelo radi. Pa tudi domačini iz Omišlja imajo radi naše fante. Zato ni čudno, da so med mladinsko organizacijo mesta in taborišča prav prajateljske vezi.

Proti poldnevu sem se poslovil. Prisrčen stisk roke in že sem bil na cesti ob morju. Za nizkimi oljkami, v položnem bregu, je na visokem drogu plapolala jugoslovanska zastava. Med redkimi vejami so žareli oranžni šotori. Tam raste nov rod v novi domovini. Leto, morda dve, bodo še črpali znanje v šoli in zdravje in lepe spomine na sončnem otoku, potem pa se bodo razšli po delavnicah in tovarnah. Novi ljudje, katere je vzgojila in izučila nova domovina.

EDEN NAJBOLJŠIH POVERJENIKOV NAŠEGA LISTA GRE V POKOJ

Vedno v prvih vrstah

Življenje mu ni bilo praznik, temveč borba

Kdo od Celjanov ga ne pozna? Njega, ki je vedno, kadar je trda predla, znal dvigniti glas in roko za pravico delovnih ljudi.

Kdo ne pozna Jake Vodopivca, dobrega tovariša vsem in našega najboljšega poverjenika, ki stopa te dni, proti svoji volji, v pokoj. Proti svoji volji, pravim. Zakaj on bi tega ne storil, če bi ga življenje, ki mu nikdar ni bilo praznik, temveč borba in delo, ne sililo prerano vanj.

Rodil se je 5. junija 1899 na Ostrožnem pri Celju kot sin cinkarniškega delavca. V družini, kjer je enajst otrok stegovalo svoja usta za kruhom, ni bilo lahko, to si lahko mislite. In Jaka, ni mu bilo še polnih 14 let, je že hodil v Emajlirnico na »šiht«. In kar zgodaj se je oprijel »prevratniških« idej. In odkar se jih je navzel, so mu hodile narobe. Pomagal je jugoslovanskim vojakom, ki so se naveličali nositi svojo kožo naprodaj za »presvitlo« Avstro-Ogrsko in je zato bil zaprt ter obsojen na smrt. Že bi moral biti odveden na ustrelitev v Graz — pa je k sreči Avstrija propadla. Takoj po vojni je leta 1918 organiziral v Emajlirnici sindikate in bil zato odpuščen. Izučil se je mizarstva, pričel organizirati zadruge, delal v zvezi kovinskih delavcev, sodeloval v stavkah in mezdnih gibanjih, bil skratka vedno tam, kjer je bilo najbolj vroče.

Jaka Vodopivec

Njegova dejavnost delavskim voditeljem ni bila nepoznana. Leta 1935 je pričel delati v Delavski zbornici v Celju. Ko pa je Jugoras prevzel Delavske zbornice, je zopet zletel na cesto. Potem je delal v Pečovniškem rudniku, bil ovaden »prevratniškega« delovanja in zaprt v taborišče »Ivanica« v Srbiji. Ko se je vrnil, ga je zatekla vojna v Celju. Takoj je prostovoljno vstopil v staro jugoslovansko vojsko. A ob razsulu je bil ujet. V Celju je skočil z vlaka in pobegnil. Toda že naslednje dni so ga Nemci zaprli in ga kasneje izselili z družino v Srbijo, v središče četniškega gibanja. Zaman so četniki pritiskali nanj, da bi sodeloval z njimi. Ostal je zvest delavskim načelom in deloval s partizani. Zato je bil zaprt, odveden v beograjsko glavnjačo, bil mučen in obsojen na smrt. Le srečnemu slučaju je pripisati, da je ostal živ. Ves izčrpan in bolan je leta 1944 prostovoljno vstopil v II. Krajiško brigado, v kateri se je boril do osvoboditve v Bosni.

Takoj po osvoboditvi je Jaka med prvimi organizatorji sindikatov v Celju. Bil je tudi med ustanovitelji posredovalnice za delo v Celju. Opravljal je najrazličnejše dolžnosti, pri tem pa vedno našel čas, da se je dejavno udejstvoval v sindikalnih in kulturnih organizacijah.

Železarna Štore, kjer je Jaka ta čas šef delavske preskrbe, se bo lepo poslovila. Ne poslovila, temveč proslavila njegov vstop v težko zasluženi pokoj.

Tudi mi želimo tovarišu Jaku mirnejše in prijetnejše življenje. Prepričani pa smo, da mu žilica ne bo dala miru, da ne bi z isto prizadevnostjo, kot doslej, delal še naprej v delavskih organizacijah in še posebej za razširitev našega glasila.

Na mnoga leta!

Uredništvo DE

Ste že sklenili

koliko bo vaše podjetje prispevalo za tiskovni sklad »Delavske enotnosti«?

HIGIENA KONSERVIRANJA

Pri konserviranju sadja in zelenjave je najbolj važna čistoča ne samo blaga, ampak tudi posode in prostora.

Zato moramo vso posodo pred vkuhavanjem pomiti z vročo vodo in sodo. Najboljše je, da imamo posodo samo za vkuhavanje.

Sadje in zelenjavo naberemo na vrtu že zgodaj zjutraj, da je sveže. Če jo kupimo, pa moramo paziti, da ni uvela, ker taka zelenjava ni dobra za vlaganje.

Predno spravimo v shrambo moramo temeljito pospraviti, vse lesene dele pomiti z lugom ali sodo in posušiti na zraku. Stene shrambe najbolje očistimo z beljenjem.

Vloženo sadje in zelenjavo večkrat pregledamo in izločimo vsak kozarec, čim opazimo mehurčke, skaljeno tekočino, plesen ali podobno.

NAŠI ROJAKI V DOMOVINI

V tem mesecu bo obiskalo Slovenijo 750 izseljencev iz Francije, ki bodo prišli v dveh skupinah. Z njimi bo prišlo tudi 30 otrok, ki bodo kot gostje Izseljenske Matice letovali na našem morju.

1945 pa so ga zasedle Čang Kaj-šekove čete. Leta 1949 je pribežal na otok Čang Kaj-šek z ostanki svoje razbite vojske.

Velesile so že leta 1943 v Kairu svečano izjavile, da je Taivan del kitajskega ozemlja in da ga bodo po porazu Japonske vrnili Kitajski. Ko so leta 1945 kitajski vojaki otok zasedli, so jih prebivalci pozdravili kot osvoboditelje. Za vojaki pa so prišli Čang Kaj-šekovi uradniki in za njimi ameriški kapitalisti. Prebivalci so protestirali in Čang Kaj-šek je ukazal vojakom, naj streljajo nanje. Točno število ubitih ni znano; nekateri menijo, da jih je bilo najmanj 5000. Tako se je stari Čang utrdil na Taivanu.

Februarja 1948 je podpisal Čang Kaj-šek z Združenimi državami sporazum o skupni eksploataciji Taivana. Ta sporazum je omogočil ameriškim kapitalistom kontrolo nad proizvodnjo cinka, nafte, zlata, premoga, živepla, volframa in antimona. Američani so si prilastili še vso proizvodnjo aluminija in 60 % sladkornih tovarn. Razlastili so veliko zemlje in ustanovili ameriške farme, ki pridelujejo le sladkorni trs, ljudstvo pa strada, ker nima osnovne hrane — riža. Pred kakimi 20 leti pa je bila na Taivanu najvišja življenjska raven v Aziji.

Obenem pa so ameriški generali sestavili iz razbitin Čangove vojske moderno oboroženo armado, ki ima 600.000 vojakov. Na Taivan so poslali 2000 svojih vojaških strokovnjakov, ogromne tovore orožja in precej dolarjev (300 milijonov letno). Najbolj razgreti ameriški generali so začeli pozivati na »sveto vojno« proti Kitajski, v kateri bi lahko s pridom uporabili Čang Kaj-šekovo vojsko in ½ milijona Sing Man Rijevih vojakov. General Mc Arthur je celo zahteval, naj Amerika napade Kitajsko z atomskimi bombami. Kitajski bogataši, ki žive v Ameriki, pa so podkupili nekaj senatorjev, ki so mu pritrjevali.

O položaju na Taivanu nam najbolje pripoveduje ameriški general Joseph Stilwell, ki je bil dolga leta vojaški svetovalec v Čangovem glavnem štabu. Takole pravi: »To je krdelo banditov, ki nimajo nobene druge skrbi, kot da za vsako ceno ostanejo na oblasti. Denar, oblast, položaj — to je cilj voditelja in njegove klike. Intrige, laži, dvoličnost, izsiljevanje — to so sredstva, ki se jih poslužujejo, da bi dosegli svoj cilj.« In take ljudi je Amerika podpirala, ker pač ni mogla drugih, da bi z njih pomočjo spet zavladala na Kitajskem.

Kitajci pa niso mogli mirno gledati vsega tega. Hoteli so osvoboditi Taivan in otoke ob obali, ker je to pač njihovo ozemlje in ker taki, kot so danes, predstavljajo nevarnost za njihovo neodvisnost. In ko je kitajska ljudska armada osvobodila nekaj obalnih otokov, so v Ameriki zagnali velik vrišč, češ »svobodni svet« je ogrožen. Nič ni pomagalo pomirjevalno stališče Angležev, nič posredovalna vloga Indije, ki je z veliko prizadevnostjo skušala ugladiti nasprotja med Kitajsko in ZDA. Amerika ni hotela odstopiti od svojega sovražnega stališča. In tudi potem, ko se je Kitajska uveljavila v svetu kot miroljubna sila in ko je Ču En-laj na bandunški konferenci pozval vlado Združenih držav, naj se udeleži razgovorov o mirni ureditvi taivanskega vprašanja, so v Ameriki še vedno prevladovale sile, ki niso ničesar hotele slišati o kakšnem sestanku s Kitajci in ki so napadale vse razumne zahodne državnike, pristaše sporazuma s Kitajsko.

Po ženevski konferenci, ko se je mednarodno ozračje nekoliko razbistrilo in ko je bilo tudi ameriško javno mnenje pod vplivom te konference, je Eisenhower nenadoma pristal na sestanek. Desnica je seveda zahrumela, toda ne preveč, zakaj ljudstvo se je veselilo ženevskega uspeha. Tako je Eisenhower — ker je izbral zelo ugoden trenutek — premagal močno protikitajsko razpoloženo politično in gospodarsko desnico.

No in sedaj se v Ženevi razgovarjata veleposlanika obeh držav. Od tega sestanka bo v marsičem odvisno nadaljnje urejanje odnosov med Kitajsko in Ameriko.

Kitajska je zelo odkrito povedala, kaj hoče. Predvsem hoče mir, varnost na mejah, gospodarsko, politično in kulturno sodelovanje z vsemi deželami, ki si tega žele. Ogromno 600-milijonsko kitajsko ljudstvo bi rado čimprej dvignilo svojo deželo iz zaostalosti, rado bi živelo človeka vredno življenje. In to lahko doseže le v miru. Nikakor pa se noče odpovedati Taivanu in drugim obalnim otokom. Ti otoki so kitajski in nihče nima pravice gospodariti tam. Kitajci bi radi na miren način osvobodili te otoke. Pripravljeni so pogajati se z lokalnimi oblastmi na Taivanu o priključitvi tega otoka, z Američani pa o drugih problemih, ki zastrupljajo kitajsko-ameriške odnose. Predlagajo celo, naj bi po ureditvi teh odnosov sklenili pacifiški pakt, v katerem bi bile azijske dežele in Amerika. Te kitajske miroljubne težnje podpirajo vse azijske in mnoge druge dežele med katerimi je tudi Jugoslavija.

Tudi v Ameriki so vedno bolj pogosti glasovi o mirni ureditvi spora s Kitajsko. Za to se zavzema predvsem Eisenhower, ki pa ima zaradi močne desnice še vedno nekoliko zvezane roke. Dulles se je pred nedavnim sicer zavzemal za mirno poravnavo, toda Kitajci bi morali kapitulirati in prepustiti Čangu Taivan in vse otoke. Take zahteve pa Kitajci nikdar ne bodo sprejeli.

Sedaj ne gre za to, da bi morala Kitajska popuščati in sprejemati ne vem kakšne ameriške zahteve. Kitajska ima pravico do Taivana in drugih obalnih otokov, pravico ima biti zastopana v Organizaciji združenih narodov, pravico do trgovine in sodelovanja z vsemi, ki si tega žele. Popušča naj raje Amerika, ki nima kaj iskati na Taivanu in kitajskih otokih, ki nima pravice zapirati Kitajski vrata v Organizacijo združenih narodov, niti preprečevati Kitajski trgovine z ostalim svetom. Popustiti mora Amerika, ki je v tem primeru veliko zagrešila in ki se je v odnosu do Kitajske ravnala po starih in že zdavnaj preživelih načelih imperialistične preteklosti.

Boljši odnosi med LR Kitajsko in ZDA bi vplivali tudi na ureditev vseh ostalih azijskih problemov, in to bi pomenilo zmago nove Azije, zakaj vseh teh problemov ne bodo mogli urediti drugače, kot z zmago miroljubnih in naprednih načel, ki se zanje zavzemajo mlade azijske in še mnoge druge dežele.

Boji v Taivanski ožini. — Borci kitajske ljudske armade zavzemajo otok, na katerem so se utrdile Čang-Kaj-šekove enote

OBISK V NAŠI PRVI TOVARNI ROTO PAPIRJA

TEŽKO ČAKAMO

Prepir za papir

Na svetovnem trgu se države med seboj hudo prepirajo za papir. Proizvajalcev papirja je malo, potrošnikov pa vedno več. In verjemite, prepir bo še hujši, zakaj vedno več ljudi na svetu zna pisati in brati. Zdaj piše in bere komaj polovica ljudi na svetu. Toda povsod odpravljajo nepismenost in tudi do včeraj zaostale države trošijo vedno več denarja za izobrazbo svojih prebivalcev, trošijo vedno več denarja za časopisni papir. Potrošnja časopisnega in ostalega papirja v zadnjih letih nam to potrjuje. Pred petimi leti so na vsem svetu porabili 9 milijonov ton časopisnega papirja. Čez pet let pa računamo, da bo prodanega že nad 13 milijonov ton, če ga bodo tovarne toliko izdelale.

Seveda je potrošnja časopisnega ali roto-papirja, kakor mu pravimo, v različnih deželah zelo različna. Odvisna je od pismenosti ljudi in od kupne moči države, kajti časopisni papir je drag kot »žafran« — ker ga je pač še vedno premalo. Poglejmo, koliko papirja so porabili v posameznih državah oziroma predelih sveta. Predlanskim so ga v Združenih državah Amerike porabili 5 milijonov 400.000 ton. V vseh evropskih deželah pa 2,070.000 ton. V Latinski Ameriki so porabili 390 tisoč ton papirja, v Sovjetski zvezi 360.000 ton, v Aziji 350.000 ton, v Afriki pa le 70.000 ton.

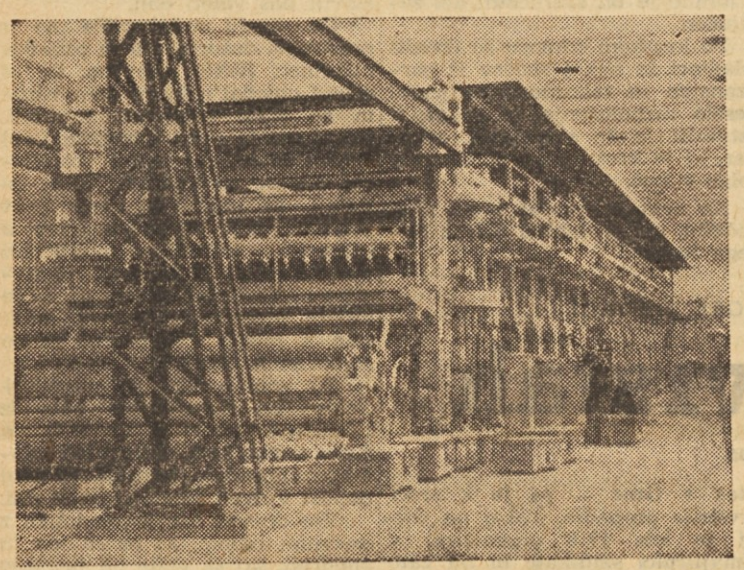

Papirni stroj. — Na devetdesetih vagonih so ga pripeljali iz Zahodne Nemčije. — Vsako minuto se bo z zadnjega valja odmotalo 350 m časopisnega papirja

V preskrbi s časopisnim papirjem so torej najbolj prizadete slabo razvite države. Te nimajo lastne industrije časopisnega papirja in tudi kupiti ga ne morejo dovolj, ker narekujejo ceno papirju proizvajalci in veliki potrošniki. Takšen diktator in monopolist, največji potrošnik papirja so, kot rečeno, Združene države Amerike, finančno najmočnejša država. In zato Američani pokupijo 95 odstotkov kanadske in petino proizvodnje skandinavskega papirja. Ostalemu svetu ostane le borih 20 odstotkov svetovne proizvodnje časopisnega papirja.

Res je tudi, da proizvodnja časopisnega papirja hitro narašča. Toda še vedno je daleč za potrebami. Pred prvo svetovno vojno je znašala svetovna proizvodnja časopisnega papirja 3 milijone 250.000 ton letno. L. 1952 je že narasla na 10 milijonov ton. Najbolj hitro je naraščala v Severni Ameriki, nadalje v Evropi in deloma tudi v Sovjetski zvezi. Druga svetovna vojna ni prizanesla papirni industriji v Evropi. Danes je proizvodna zmogljivost časopisnega papirja v Evropi za 800.000 ton manjša kot pred vojno. Rešitev je torej edino le v gradnji novih tovarn rotopapirja in v tem, da najdejo proizvajalci nadomestilo za igličasto drevje, iz česar največ izdelujejo papir, in tega nadomeste s surovino, ki je je več na svetu, n pr. s slamo ali čim podobnim. Toliko za uvod, da bomo razumeli, kako pomembna je gradnja nove tovarne rotopapirja pri nas.

Mi se ne bomo več prepirali

Vidite, prav res je, da bo prepir za papir še vse hujši. Mi pa smo sklenili, da se ne bomo nič več prepirali. Do letos smo časopisni papir uvažali, drugo leto pa ga bomo že izvažali.

Z zgraditvijo sodobne tovarne rotopapirja bomo dvakrat na boljšem. Doma bomo poslej zadržali približno pol milijarde deviznih dinarjev, kolikor smo jih doslej izdali za uvoz 10 do 12 tisoč ton časopisnega papirja. Ko pa se bo v novi tovarni proizvodnja utekla, ga bomo še prodajali na svetovnem trgu. Strokovnjaki računajo, da bomo že drugo leto izvozili 5000 ton rotopapirja.

V dveh letih...

Tovarna celuloze v Vidmu pri Krškem je bila doslej znana pri nas in po svetu le zaradi kakovostne celuloze. Drugo leto pa se bo njen sloves na svetovnem trgu še povečal s prodajo časopisnega papirja. Ob starih poslopjih tovarne celuloze so namreč gradbinci »Pionirja« iz Novega mesta zgradili novo tovarno rotopapirja.

Leta 1951 so bili izdelani načrti za to tovarno. Leto pozneje so začeli graditi stranske obrate. Šele leta 1953 so začela dotekati potrebna finančna sredstva in takrat so kopali temelje tej tovarni. Lani, 10. marca, so »pionirjevci« zabetonirali prve zidove. 11. januarja letos so začeli v novih prostorih že montirati stroje in naprave. Meseca marca so že obratovale naprave v brusilnici, pred mesecem dni je začel obratovati parni kotel. Na Dan vstaje so se prvič zavrtela kolesja ogromnega papirnega stroja. To je bil šele prazen, suhi pogon.

Tisoče in tisoče ton gradiva je vgrajenega v novo tovarno. V dveh letih, pravzaprav v enem letu, je bila zgrajena. Za tovarno in stranske objekte so porabili v tem času 5980 ton cementa, 56.000 kubičnih metrov gramoza in peska, okoli 2 milijona zidakov, 5100 kubičnih metrov lesa, tri vagone žičnikov, 1300 ton betonskega železa... Samo teh nekaj podatkov nam pove, da so delavci in strokovnjaki videmske tovarne celuloze, gradbenega podjetja »Pionir« in »Sava«, dalje podjetja »Djura Djaković«, »Rade Končar«, »Litostroj«, Strojne tovarne iz Trbovelj, Jugomontaža Ljubljane in še vrsta drugih kolektivov opravili res veliko in hvalevredno delo. V starih obratih celuloze ni proizvodnja zastala niti za uro na dan. Tudi to je lepo spričevalo za videmski kolektiv.

Varčnost na prvem mestu

»Pri nas moramo čim bolj racionalno proizvajati. Prihraniti hočemo kar največ surovin in pomožnih sredstev, da se bomo lahko s ceno kosali na svetovnem trgu.«

Tako razlagajo svoje bodoče poslovanje voditelji naše nove tovarne rotopapirja. Razgovor z delavci, gradbinci, monterji, tehniki in inženirji je zanimiv. Iz razgovora pa razen te diha še ena misel: »težko čakamo, težko, da bi tovarna začela čimprej obratovati. Plodove svojega dela bi radi videli čimprej, čimprej.« Težko čakamo tudi mi, novinarji, zakaj poslej nam ne bo treba krčiti obsega časopisov, saj bomo imeli papir doma, tako rekoč pred nosom.

Toda od začetne misli smo se nekoliko oddaljili. Dejali smo, da je varčnost pri njih na prvem mestu. In res. Vodstvo podjetja je pri naročanju strojev in ostale opreme iz tujine, pri gradnji stranskih obratov in izdelavi naprav v njihovih lastnih delavnicah ali drugod mislilo na racionalno proizvodnjo. Poglejmo samo nekaj primerov. Doslej so čistili les za izdelavo celuloze s strojem (celuloza in lesovina sta namreč osnovni surovini za rotopapir). Stroji so grizli skorjo in grizli tudi les. 8 do 12 odstotkov lesa je šlo v odpadke. Kolikšna škoda! Od ogromnega skladišča lesa in tja do brusilnice pa je sedaj zgrajen vodni kanal. Po njem bo plaval les, prehajal bo iz vrelega pod mrzli tuš. S tako imenovanim »mokrim« čiščenjem lesa, ko bo odpadla skorja in vsa ostala nesnaga zaradi tuširanja, bodo prihranili v videmski tovarni na leto 12 do 13 tisoč kubičnih metrov lesa. Torej skoraj pol milijona dinarjev na dan. Kolikšen prihranek!

Navadno porabijo v tovarnah papirja 3 in pol kilograma pare na kilogram izdelanega papirja. V videmski tovarni bodo porabili le dva in pol kilograma pare. Pod hlapnim pokrovom, na sušilnih valjih, se bodo zbirali hlapi in z njimi bodo znova ogrevali zrak za sušenje papirja. Tisoče ton premoga bodo prihranili vsako leto.

Iz videmske Tovarne celuloze je doslej steklo v Savo tisoče in tisoče ton lesnega sladkorja, hranilnih snovi za ljudi in živino. Poslej bo drugače. V tovarni kvasa bodo lahko vsak dan pridelali 4000 kg jedilnega in krmilnega kvasa. Lužina z dragocenim lesnim sladkorjem se ne bo več mešala z umazanimi savskimi valovi.

Pravijo, da imajo tudi vse pogoje za izdelavo težko propustnega — pergamentnega papirja. Če bodo dogradili k sedanjim obratom še novo papirno dvorano in kupili drugi papirni stroj, lahko proizvodnjo rotopapirja precejkrat povečajo, ne da bi izdali en dinar več za gradnjo stranskih obratov, to je grelnih naprav, čistilnice, brusilnice itd.

350 metrov v minuti

Obiskovalec se čudi modernim napravam v brusilnici in lesočistilnici. Verižni brusilci bodo dali 19.000 ton lesovine na leto. Za sedaj delajo v brusilnici le z enim brusilcem. Ko bo obratovala tovarna rotopapirja, bodo spravili v tek še ostale.

Toda, ko človek pride v 145 metrov dolgo papirno dvorano in zagleda velikanski papirni stroj, 110 m dolg in skoraj 1000 ton težak, potlej se ima res čemu čuditi. Tovarna Voith iz Zahodne Nemčije je izdelala za nas to svojevrstno najmodernejšo napravo za izdelovanje rotopapirja. Naprava je res najmodernejša. Nikjer na svetu nimajo take, zakaj izdelana je po najsodobnejših načrtih. Optične oči stroja — betažarki — bodo namreč med obratovanjem nadzirale ves proces dela. Stroj bo avtomatično analiziral sestav papirja, debelino in vlago, ga zlepil, če se bo med proizvodnjo raztrgal, itd. Takšne priprave za analiziranje papirja med delom še nikjer nimajo.

Pred dnevi, ko sem nekomu pripovedoval o papirnem stroju, ki sem ga videl v Vidmu, mi je le-ta zamrmral: »Stroj, imajo, stroj, toda strokovnjaki?« Tudi za te so poskrbeli v Vidmu. Štirinajst naših fantov, delavcev, tehnikov in inženir je prakticiralo v Avstriji in Nemčiji. Naši monterji so prakticirali v tovarni Voith ob sestavljanju in razstavljanju stroja in v Vidmu so sami vso stvar montirali pod vodstvom nekaterih strokovnjakov te tovarne. Izurili so se za ravnanje s strojem, tako da je skrb o kadrih kar odveč.

In fantje, ki so bili v Avstriji in Nemčiji ter poznajo stroj do potankosti, prav radi povedo, kako moraš ravnati s to zamotano napravo. Izdelava papirja res ni enostavna stvar. Pred strojem so posebne priprave za zbiranje in mešanje papirne snovi. Celuloza in lesovina se bosta temeljito zmešali z galunom, kaolinom, klejem in anilinskimi barvami. Papirnata voda bo poslej tekla skozi snovno centralo, čez vozlolovilce, razne čistilnice, razredčevalce itd. Takrat ko bo snov dovolj čista, bo prešla preko visokotlačnega natoka na skupino sit in nato jo bodo začeli stiskati valji. Na 48 vročih valjih bo dobil papir že trdo obliko in ko bo stekel še skozi gladilne valje, ga bo avtomatično zrezal in namotal na valje, kakor žele potrošniki.

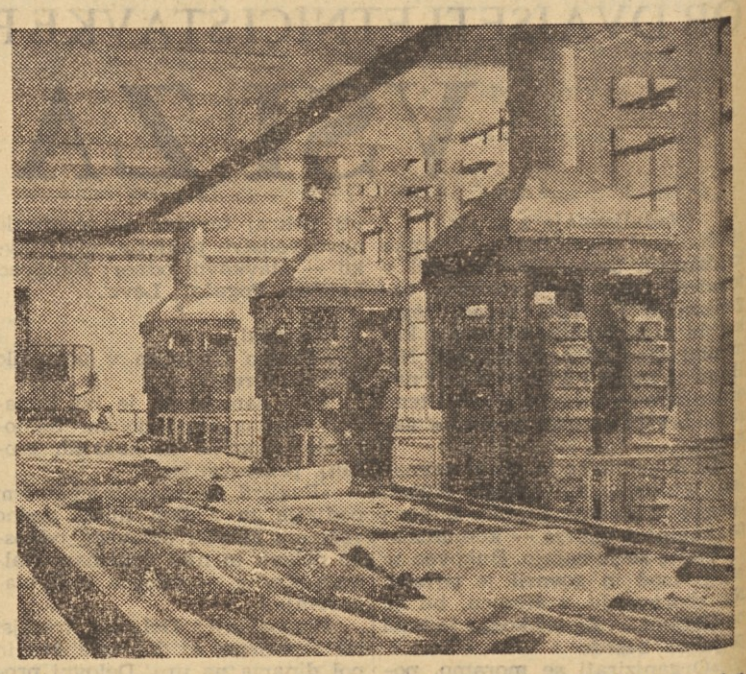

Štirje težki verižni brusilci v brusilnici bodo proizvedli na dan 80 ton lesovine — osnovne surovine za izdelavo časopisnega papirja

Z zadnjega valja se bo tako vsako minuto odvil 350 m dolg in 415 cm širok trak časopisnega papirja. V Vevčah, kjer včasih tudi izdelujejo časopisni papir, kadar smo v škripcih zanj, ga odvijejo z valjev le 130 m v minuti. Kolikšna razlika!

Čez dober mesec

Kdaj bo začela tovarna rotopapirja z rednim obratovanjem? Na to vprašanje v Vidmu zmigujejo z rameni. Ni še točno določeno, pravijo, prej moramo odkriti morebitne slabosti v času obratovanja. Posamezni stroji in naprave so pravzaprav že več ali manj časa v poizkusnem obratovanju. Takoj, ko je ta ali oni oddelek pripravljen za pogon, ga poženejo. Tako bo vse uglajeno in utečeno, ko bodo začeli s poskusnim obratovanjem vse tovarne.

Po vseh znakih sodeč, bo začela tovarna redno obratovati v mesecu septembru. Videmski papirničarji hočejo namreč že letos poslati na naš trg 5000 ton rotopapirja. Drugo leto ga bodo poslali že 20.000 ton. 5000 ton, kot rečeno, ga bomo prodali tujini. Prepričani smo, da bodo te obljube tudi izpolnili. **Dore**

PREDLOG DELAVSKEGA SVETA GRADBENEGA PODJETJA »SAVA« V VIDMU-KRŠKEM ZA

BRCE IN SAMOVOLJA

niso v skladu z delavskim upravljanjem

Delavski svet in upravni odbor gradbenega podjetja »Sava« v Vidmu pri Krškem sta minuli mesec priporočila Okrajnemu ljudskemu odboru v Krškem razrešitev njihovega dosedanjega direktorja Franca Korena. Delavski svet je okrajnemu ljudskemu odboru pismeno sporočil svoj sklep in ga tudi obširno utemeljil.

V začetku avgusta so se v podjetju sestali člani delavskega sveta, upravnega odbora in izvršnega odbora sindikata. Na sestanek so prišli tudi člani komisije okrajnega ljudskega odbora, da podrobno raziščejo ta primer. Člani podjetja so vztrajali na razrešitvi direktorja in še enkrat razložili vse nepravilnosti. Komisija okrajnega ljudskega odbora se je prepričala, da Koren res ne more biti več direktor v omenjenem podjetju spričo stvari, kakršne so se dogajale v tem kolektivu. Poglejmo, kako utemeljuje delavski svet gradbenega podjetja svoj sklep in predlog.

Delavski svet podjetja »Sava« ugotavlja, da so direktorjevi odnosi z delavci, kot tudi z uslužbenci, zasnovani na popolnoma zgrešeni podlagi. Direktor Koren je zelo osoren in docela nedostopen. Večkrat kriči in celo fizično napada člane kolektiva. Tako je na primer bivšega slikopleskarskega mojstra tovariša Zupančiča s silo vrgel iz pisarne na hodnik. Bivšega delovodjo Josipa Novaka je brcnil, potlej pa, ko ga je brutalno izgnal iz pisarne, ga je vanjo zopet vlekel za srajco. Svojo osornost pa kaže tudi na zasedanju delavskega sveta. Na vprašanja članov delavskih svetov ne odgovorja, kriči nanje, če kaj predlagajo, kar njemu ni po volji in grozi delavskemu svetu s svojo odpovedjo.

Tudi strankam, ki prihajajo v podjetje, grozi, da jih bo postavil pred vrata. Dogodilo se je, da je 70 let starega invalida s silo izrinil skozi vrata. Tudi zunaj podjetja kriči nad delavci, tako da to začudeno opazujejo člani drugih kolektivov in se seveda zgražajo nad takim, vse prej kot dostojnim vedenjem odgovornega vodje podjetja.

Direktor Koren nikoli ne upošteva pravilnih in dobrih predlogov posameznih članov kolektiva, tako glede strokovnega dela, kot tudi glede splošnega poslovanja podjetja. Skladišče na bivši žagi Leskovec so morali na primer obnoviti po njegovi zamisli, brez predhodnih načrtov in proti vsem gradbenim predpisom. Člani kolektiva so opozarjali direktorja, naj naprej izdela načrte, jih predloži v revizijo in odobri potrebno gradbeno dovoljenje. Člani so predlagali, direktor pa po svoje. Zaradi takega »vihravega dela« brez načrtov, je sneg v letošnji zimi zaradi slabe izdelave porušil streho, zavoljo česar je podjetje utrpelo precejšnjo škodo. Komisija, ki jo je določil delavski svet za rekonstrukcijo tega dela, sploh ni prišla do veljave zaradi direktorjeve samovolje.

Direktor pa kaže samovoljo tudi v drugi stvareh. Material naroča, kakor se njemu zdi. Tako ima podjetje že tolikšno zalogo materiala, da v glavnem zadostuje za vse leto. Ker material ni mogoče tako hitro vgraditi, zaide podjetje večkrat v finančne težave, da ne more pravočasno izplačati zaslužkov in poravnati svojih obveznosti. Direktor ni sklepal pogodb za pridobitev obratnega kredita takrat, ko je bilo treba in zaradi tega je podjetje v denarnih stiskah. Material (les) ne kupuje v bližini podjetja, temveč pogostokrat v mariborskem bazenu, kjer ga mora podjetje preplačevati. Nepravilnosti, ki jih sam zagreši, pa poizkuša vedno prevaliti na ramena ostalih uslužbencev.

Podjetje ima osebni avtomobil in dva motocikla. Toda ta prevozna sredstva sme uporabljati le Koren sam, ostali člani kolektiva pa jih ne smejo uporabljati tudi v nujnih primerih. Direktor se večidel vozi le s temi prevoznim sredstvi, ne pa z železnico, čeprav bi bil prevoz z železnico velikokrat cenejši. Ko se avto in motocikli pokvarijo, večidel delavski svet in upravni odbor ne vesta, kje so vozila, kaj se je zgodilo z njimi in kolikšni bodo stroški.

Mislimo, da ugotovitve delavskega sveta podjetja ne potrebujejo posebnega komentarja. Okrajni ljudski odbor bo prav gotovo ugodil zahtevi delovnega kolektiva. Takšno stanje rahlja enotnost kolektiva in seveda ni v skladu z našim družbenim redom. Čudimo se le, da organi upravljanja in sindikalni odborniki niso že prej napravili »reda v hiši«.

Vidite, to je pa novo stanovanjsko naselje papirničarjev. — 28 hiš s 106 najmodernejšimi stanovanji

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE V LJUBLJANI:

Razstava embalaže

Z vsako novo razstavo ponovno spoznamo, kako veliko kulturno in gospodarsko pridobitev pomeni za Ljubljano stalno gospodarsko razstavišče. To spoznanje je utrdila tudi prva mednarodna razstava embalaže, to je razstava zavojev, omotov, zabojev, steklenic, posode in podobno, v katere spravljamo proizvode, da dobro ohranjeni pridejo iz rok proizvajalca v roke potrošnika, ki je bila ob koncu preteklega tedna odprta na gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

O koristnosti embalaže je odveč govoriti. Vsak izmed nas dobro ve, kako važno je, če je kupljeno blago dobil tako zavito in omotano, da se mu pri prenosu domov ne pokvari, razlije, razbije in podobno. K tej izkušnji, ki jo ima vsak izmed nas sam, pa naj se pridružijo še nekateri podatki, ki so jih pripravljalci razstave embalaže zapisali na razstavišču, da bi obiskovalce še enkrat opozorili na njen pomen. Po podatkih Sveta za blagovni promet FLRJ se je leta 1949 v naši deželi pokvarilo za 4 milijarde živil vsled tega, ker so bila shranjena in prevažana v neprimernih zavojih, zabojih, posodah itd. Centralni higienski zavod za Hrvaško je ugotovil, da se je iz istega vzroka pokvarilo na območju Hrvaške leta 1954 okrog 75.000 kg mesa v vrednosti 100 milijonov dinarjev in 670 tisoč kg sadja v vrednosti 80 milijonov dinarjev. Tudi Državni zavarovalni zavod ve povedati o škodljivosti nepravilnega pakiranja, saj je samo v letu 1953 izplačal 547 milijonov dinarjev zaradi slabe embalaže. Organi higienske službe v Sloveniji pa so v enem letu izločili iz prodaje 4361 kg mlečnih izdelkov, 5801 kg mesa, 16583 kg mlevskih izdelkov, 486 kg slaščic, 2191 kg maščob in 105.173 kg sadja, vse zaradi posledic slabega pakiranja. Pri tem pa strokovnjaki še menijo, da kontrolna služba zajame trenutno komaj 5 % neuporabnih živil.

Iz tega je jasno razvidno, da pravilno pakiranje ni samo koristno, ker omogoča praktičen prenos in prevoz blaga, ampak da gre pri vsem tem v prvi vrsti za obvarovanje blaga v takem stanju, kot je proizvedeno.

Povrnimo se na razstavišče. Poleg številnih domačih podjetij so se razstave udeležili še zastopniki iz Zahodne Nemčije, Italije in iz Švice. Žal razstavljalcev iz drugih dežela ni.

Če primerjamo sedanjo razstavo embalaže z razstavo lesa in lesnih izdelkov ter s turistično razstavo, moramo žal ugotoviti, da sta bili prvi dve mnogo bolj skrbno in vsestransko pripravljeni kot sedanja, vsaj obiskovalec je dobil tak vtis. Poleg tega sta bili prvi dve razstavi daleč boli poučni od sedanje, ki mestoma liči že na običajno slabo urejeno trgovsko izložbo (Srbska fabrika stakla iz Paračina, Fabrika stakla iz Straže-Rogatec, Metalna industrija Zagreb, Tovarna kovinskih izdelkov iz Ljubljane in druge). S tem seveda ni rečeno, da posamezna razstavišča niso vzorno in lepo urejena. Manjka pa poučnega dela. Vsekakor je res, da se pri nas še zelo slabo pakira blago in bi bilo vredno opozoriti nazorno na škodljivost takega ravnanja. Zanimivo bi bilo napraviti praktične primerjave med stroški za zavoje, ovitke itd. in stroški, ki nastajajo zaradi slabega pakiranja. Ne bi bilo odveč praktično pokazati, kako se posamezni artikli pakirajo pri nas in kako po svetu. Zanimivo bi bilo ugotoviti, katere snovi je najrentabilnejše uporabljati za izdelavo posameznih vrst embalaže. To bi bilo tembolj važno zlasti zato, ker je pri nas industrija embalaže dokaj slabo razvita in ker je tudi v trgovini čut za pravilno embalažo še dokaj skromen.

Vsekakor upamo, da bo naslednja tovrstna razstava nudila obiskovalcem več kot more trenutno nuditi sedanja. Posebna zanimivost razstave je špecerijska trgovina po načelu »postrezi si sam«. To je trgovina brez prodajalcev, kjer je blago razloženo v določenih zavitkih in si jih kupci sami jemljejo, pri izhodu iz trgovine pa plačajo pri blagajni. Taka trgovina je sicer lepa zamisel, trenutno pa je za nas le sen; njena praktična vrednost pa je v tem, da si obiskovalci lahko v njej kupijo recimo sladkor, ki ga v redni prodaji dobe v občutno zmanjšanih količinah. R.

O LETOVANJU NAŠIH OTROK

VEDNO BOLJE

Človek ni nikdar zadovoljen z uspehom, ki ga je dosegel. Ako je nekaj dobrega napravil, si prizadeva, da bi bilo to še boljše. Takšna je tudi naša presoja letošnjih letovanj naših otrok med počitnicami. Malone 18.000 slovenskih otrok je letos odšlo na prijetne počitnice širom po naši domovini, bodisi v počitniške kolonije ali na taborjenja. Tolikšne udeležbe otrok do letos še nismo imeli in tudi organizacija letovanj je razmeroma boljša kot prejšnja leta. Organizatorji tega so: Republiški svet za zdravstvo, Zveza borcev, Okrajna tajništva za zdravstvo, Društva prijateljev mladine, Počitniška zveza in Organizacija tabornikov. Povsod potekajo počitnice našim otrokom v prijetnem in veselem razpoloženju. Toda nekaj je še vedno, kar škriplje tu in tam. Ponekod je to prehrana, drugod pomanjkanje pedagogov in tudi higiena ni še povsod vzorna.

Posebno s prehrano so marsikje v zadregi. Ni vse tako, kakor bi moralo biti. Centralni higienski zavod je pred začetkom letovanj izdelal vsa navodila, po katerih bi se morala upravljati vodstva kolonij in taborjenj. In kaj se dogaja? Sanitarna inšpekcija, ki je povsod naredila pregled, je le v redkih primerih zasledila, da so okrajni ljudski odbori predali ta navodila vodstvu svojih letovanj. Tudi jim v mnogih primerih niso zagotovili dovoljna finančna sredstva in zdaj le-ti štedijo pri hrani. Otroci sicer niso lačni, toda hrana ni nič kaj pestra in tudi ne ustreza kakovosti, ki je potrebna mlademu človeku. To se ne bi smelo zgoditi, najmanj pa na počitnicah, kjer naj bi se otrok utrdil telesno in duševno.

Zdaj preglejmo nekoliko počitniških kolonij in taborjenj. Lepo in veselo je v počitniških kolonijah in taborih na našem Jadranu, prav tako v Selški, Poljanski, Gornjesavski, Bohinjski, Logarski, Savinjski in Soški dolini ter na Dolenjskem.

Med najboljše počitniške kolonije, kjer je vzoren red, dobra prehrana in skrbna vzgoja, so letovanja mariborskih otrok v Rovinju (Zveza borcev), krških v Banjolah (OLO), ljubljanskih v Bovcu (MLO), kranjskih v Sorici (MLO) in sežanskih v Prešniku pri Celju. Na povsem zadovoljivi višini je tudi počitniška kolonija predšolskih otrok iz Ljubljane, ki je našla prijeten dom v Strunjanu ter zdravstveni koloniji otrok v Bohinjski Bistrici in Martuljku. Ptujčani se kar dobro počutijo v Brežicah, otroci iz Murske Sobote pa v Strunjanu itd. Še bi lahko naštevali, toliko je letos teh res dobrih kolonij. So pa vmes tudi take, kjer — kot smo že omenili — nekaj škriplje. Ne bi bilo prav, da jih izpustimo in ne povemo njihovih napak. Drugič bo potem vsekakor boljše tudi pri njih.

Slabšo prehrano so imeli kočevski otroci v Kobaridu, Novomeščani v Letušu, Trboveljčani v Gorenjem gradu, Moravčani v Savinjski dolini itd. Vodstva teh kolonij, kot smo že povedali, so bila v stiski s finančnimi sredstvi in so zato »štedila« pri hrani. V pedagoški vzgoji so bili prikrajšani Črnomeljčani na letovanju v Cerknem, Kranjčani v Šmihelu pri Novem mestu in Celjani v Poljanski dolini. Prenapolnjena in slaba pa je bila v higienskem pogledu počitniška kolonija ljubljanskih otrok na Turjaku, čeprav je v ostalem uspela.

In taborjenja?

Od Valdoltre do Pulja, vzdolž istrske obale našega Jadrana, je kar deset taborjenj. Najbolje urejeni taborišči sta na Debelem Rtiču blizu Valdoltre. Tu taborijo otroci iz zavoda »Janeza Levca« v Ljubljani, v sosedstvu pa otroci s Prul. Vodstvo obeh taborjenj kaže veliko volje in prizadevanja, da bi življenje v taboru kar najbolje potekalo. Vedro in zabavno je pri tabornih igrah, plavanju in zvečer pri tabornem ognju. Hrana je obilna in dobra, otroci pa imajo tudi velik apetit. Tudi ostala taborišča v Banjolah, Fiesi, Fažani, Piranu in Valdoltri so dobro organizirana in otroci so zadovoljni in veseli s takšnimi počitnicami.

V San Nikoloju pa je tabor šentviških maturantov. To niso več šoloobvezni otroci, temveč mladinci, od katerih bi človek pričakoval najvzornejše taborniško življenje. Pa je ravno narobe, kakor da so se skregali z najosnovnejšimi pogoji samodiscipline, reda in higiene. Hrana, ki jo sami kuhajo, je večkrat le na pol kuhana in neužitna, šotori so čez dan v neredu itd. Ni čuda, da sta dva profesorja, ki sta bila dodeljena v pomoč vodji taborjenja, kratkomalo pobegnila od tod. Morala je posredovati Zveza prijateljev mladine, ki je odpravila domov pet najbolj nedisciplineranih mladincev in uvedla red.

Na Gorenjskem tabore v Mojstrani, Gozd Martuljku, Kranjski gori, Visokem v Poljanski dolini, Ribnem pri Bledu in v Rdeči dolini nad Tržičem.

V Mojstrani so na taborjenju Mariborčani, ki imajo kaj pestro organizirano taborno življenje, le hrana bi se jim morala izboljšati. Pravijo, da jim za to primanjkuje denarja, a vendar so sami starši otrok zanje prispevali za štirinajstdnevno taborjenje od 2 do 3 tisoč dinarjev. Taborniki iz Murske Sobote so razprostrli šotore v Gozd Martuljku in njih tabor je res vzoren. Slabše pa je pri tabornikih iz Slovenske Bistrice, kjer imajo sicer lep red v taborišču, škriplje pa v disciplini, ker otroci samovoljno pohajajo naokrog. Najboljše taborjenje so organizirali goriški taborniki, ki je tudi največje, saj šteje 90 otrok od 8 do 18 let starosti. — Otroci so po starosti razdeljeni v pet skupin. Vsaka skupina ima voditelja, ki je obenem vzgojitelj. Med njimi so tudi pravi taborniki, ki se pripravljajo na taborniške izpite. Sploh je vsakodnevno na sporedu polno taborniških iger, kot n. pr. orientacija, zasledovanje in podobno. V vodstvu taborjenja je tudi star partizan, ki jim zvečer ob tabornem ognju pripoveduje doživljaje iz narodno osvobodilne vojne, kar vsi zelo radi poslušajo. Večkrat prirejajo izlete v planine, razna športna tekmovanja itd. Sprijateljili so se tudi z našimi graničarji, ki jih večkrat obiščejo. Lepe in pestre so njihove počitnice in otroci takih ne bodo nikdar pozabili.

Taborjenje Zelenojamčanov na Visokem je dobro urejeno, prav tako Prulčanov, ki so se utaborili v prijetni Rdeči dolini nad Tržičem. Le tabornice klasične gimnazije iz Ljubljane, ki taborijo v Ribnem pri Bledu, so šle po vzgledu svojih vrstnikov iz šentviške gimnazije. In tudi tu se ponavlja tisto neprijetno: nered, nesnaga in slaba kuhinja. Dekletom to vsekakor ni v čast. Morale bi bolj skrbeti za to, kar jim bo poznneje mnogo koristilo v življenju.

Tudi na Štajerskem je nekaj taborjenj. Tako taborijo Novomeščani v Letušu, Slivčani v Logarski dolini itd. Red je povsod vzgleden in iger ter dnevnega razvedrila je na pretek. Vendar pa so njihovi jedilniki zelo skromni. Hrana je preveč enolična, primanjkuje tudi zelenjave in sočivja. Tu pa, kot smo že poudarili, je vsaka štednja odveč, zakaj naš mladi rod mora biti zdrav in krepak in kot tak svoji socialistični domovini v ponos.

Hej, kako je lepo na počitnicah!

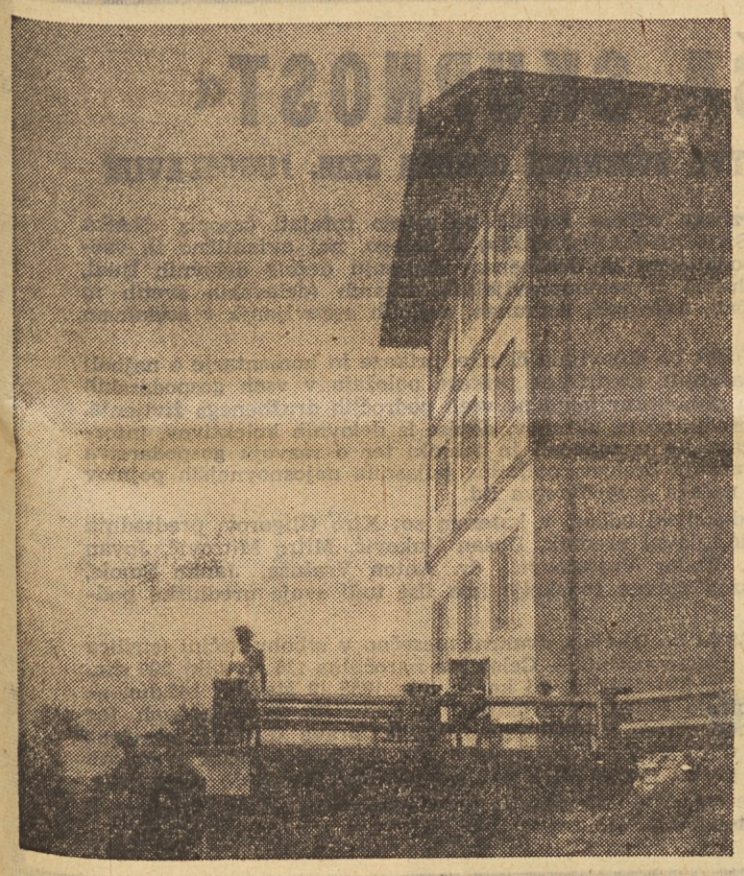

Kaj ne bodo lepo preživeli svoj dopust delavci trgovskega podjetja »Zarja« v temle počitniškem domu, ki so si ga uredili na Pohorju?

NEKAJ O TEŽAVAH OKOLIŠKEGA DELAVSTVA

NAPRAVIMO ŽE RED!

Mnogi mislijo, da je življenje delavcev, ki stanujejo izven Ljubljane, lažje in cenejše. Toda temu ni tako. Mnogo težje pridejo do sladkorja, ki ga dobijo po 25 dkg na osebo mesečno, medtem ko ga trgovine v Ljubljani delijo svojim potrošnikom po cel kilogram na osebo. Razdelitev sladkorja po okoliških občinah, katerega odreja Okrajni ljudski odbor Ljubljana-okolica, je prêveč enostranska in nima v vidu stvarnih potreb okoliškega delavstva. Tako je za področje občinskega ljudskega odbora Škofljica dodeljeno vsega 300 kg sladkorja mesečno. To količino potem zopet razdeli občinski ljudski odbor, in sicer tako, da dobijo trgovine kmetijske zadruge 200 kg, a trgovina trgovskega podjetja »Čebelica«, kjer so potrošniki v večini delavci in uslužbenci, pa samo 100 kg. Tako so le-ti popolnoma izenačeni s kmetijskim prebivalstvom, čeprav nimajo nobenega kmetijstva in so odvisni le od redne preskrbe z živili.

Po zadnji uredbi in odkupu Zveznega izvršnega sveta so tamkajšnji kmetje na mah podražili tudi mnoge kmetijske pridelke, od katerih so nekateri dražji kot na ljubljanskem živilskem trgu. Tako so dvignili ceno za mleko za 3 din pri litru. Največji kmet v Škofljici, ki ima v hlevu 9 krav, je šel celo tako daleč, da je zahteval od svojih potrošnikov razliko za ves prejšnji mesec nazaj. Krompir prodaja po 25 do 30 din kilogram, paradižnike po 40 din, čeprav je na ljubljanskem trgu cena tem pridelkom padla na 20 oziroma 30 dinarjev.

Delavci in uslužbenci se nad tem upravičeno razburjajo in se sprašujejo, do kdaj bo šlo tako. Zakaj ne bi množične organizacije SZDL na tem terenu enotno nastopile proti takemu samovoljnemu in neupravičenemu draženju in v kali zatrle prevelike apetite vaških mogotcev.

SOCIALNO ZAVAROVANJE RUDARJEV NEKDAJ IN DANES

V stari Jugoslaviji so imeli rudarji lastno socialno zavarovanje — Bratovsko skladnico. Bratovska skladica je imela v Sloveniji 12 podružnic. Konec leta 1939 je bilo v njej včlanjenih oziroma socialno zavarovanih 8646 rudarjev. Pravico do pokojnine pa je imelo 2689 rudarjev.

Za to socialno zavarovanje je plačal zavarovanec sam polovico prispevka, drugo polovico prispevka pa je plačal delodajalec. Danes vsega tega ni. Vse stroške socialnega zavarovanja za delavca-rudarja nosi skupnost. Lani je bilo socialno zavarovanih 12.900 rudarjev, pokojnino pa je prejemalo 12.185 rudarjev-upokojencev.

Nov počitniški dom na Pohorju

V nedeljo, dne 7. avgusta, je predsednik sindikalne podružnice delavcev trgovskega podjetja »Zarja« iz Maribora odprl počitniški dom te sindikalne podružnice, ki so si ga uredili na Pohorju. V domu je 30 postelj, celodnevni penzion stane 450 dinarjev, cena posamezni postelji pa je 150 din.

Kolektiv »Zarje« je ta počitniški dom že dalj časa urejal. Trgovski delavci iz Maribora so kupili zemljišče že v stari Jugoslaviji. Leta 1947 je začela z gradnjo potrošniška zadruga trgovskih delavcev v Mariboru. Tri leta nato je bila ta zadruga razpuščena pa je prevzel dom v nedokončanem stanju kolektiv trgovskega podjetja »Zarja«. Kolektiv je pri ureditvi doma in zgraditvi ceste opravil nad 300.000 prostovoljnih delovnih ur. Veliko zaslugo za vzorno delo pri gradnji doma pa ima predsednik gradbenega odbora tega podjetja tovariš Lorger.

OBZORNIK

ZAKONI, UREDBE IN DRUGI PREDPISI

PRAV JE, DA VESTE

Splošni predpisi

V juniju in juliju je izšlo precej novih predpisov. Med temi sta najpomembnejša **splošni zakon o ureditvi občin in okrajev** (Ur. l. FLRJ št. 26/269) in **zakon o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov** (Ur. l. FLRJ št. 34/371). Oba lahko označimo za pravno osnovo za prehod na komunalno ureditev. Prvi zakon postavlja pravni temelj za ustanovitev novih občin in okrajev ter določa njihov položaj. Občine postajajo temeljne politično-teritorialne organizacije samouprave delovnega ljudstva in temeljna družbeno-ekonomska skupnost prebivalcev na njenem območju. Zato bo v bodoče občina izvrševala vse pravice in dolžnosti pri vodstvu družbenih zadev. Izvzete so samo tiste pravice in dolžnosti, ki pripadajo samoupravnim gospodarskim organizacijam in družbenim ustanovam, in tiste, ki so z ustavo ali z zakonom določene, da spadajo v pristojnost okraja, republike ali federacije.

Načela tega splošnega zakona je uresničila in izvedla za področje Ljudske republike Slovenije republiška Ljudska skupščina, ko je njen Republiški zbor na seji dne 28. junija 1955 sprejel **zakon o območjih okrajev in občin v LRS** in **zakon o izvedbi nove ureditve občin in okrajev** (Ur. l. LRS št. 24/119 in 120).

Da se zagotovi položaj, pravice in dolžnosti novih občin in okrajev v skladu z načeli omenjenega zakona, je bil izdan drugi, t. j. zakon o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov, ki v obsežnih prilogah razmejuje zadeve, za katere so po veljavnih zakonih in drugih predpisih pristojni ljudski odbori. Na seji dne 13. julija 1955 pa je Republiški zbor Ljudske skupščine LRS sprejel **zakon o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov v zadevah, ki so urejene z dosedanjimi republiškimi predpisi** (Ur. l. LRS št. 26/130).

Na svoji seji dne 16. junija je Zvezni zbor ljudske skupščine sprejel dva za našo neodvisnost in svobodo temeljna zakona. Da bi bila narodna obramba pripravljena in zagotovljena, je izdan **zakon o narodni obrambi** (Ur. l. FLRJ 30/315), s katerim se urejajo in predpisujejo način in pogoj za organiziranje in mobilizacijo vseh razpoložljivih človeških in materialnih sil naše države, dolžnosti državljanov, dolžnosti državnih organov, zavodov, gospodarskih in družbenih organizacij in kjer so tudi določeni državni organi, ki morajo skrbeti za to, da se pripravijo, odredijo in izvršijo odloki in ukrepi, ki imajo pomen za narodno obrambo. S tem zakonom tvori celoto **zakon o Jugoslovanski ljudski armadi** (Ur. l. FLRJ št. 29/302), ki je oborožena sila Federativne ljudske republike Jugoslavije in katere naloga je, da brani ozemeljsko celoto, neodvisnost in naš svobodni notranji razvoj. Prav tako pa je njena naloga, da podpre mednarodne obveznosti Jugoslavije pri obrambi miru in varnosti na svetu.

Gospodarstvo

Številni so predpisi na področju **gospodarstva**. V prvi vrsti je treba opozoriti na **uredbo o uporabi družbenih planov in proračunov novih okrajev in občin za leto 1955** (Ur. l. FLRJ št. 33/368). Z njo se zagotavlja kontinuiteta gospodarskega poslovanja, ki ne sme ničesar utrpeti zaradi prehoda na komunalno ureditev in predvidevajo ukrepi za gospodarjenje ljudskih odborov novih okrajev in občin. Organizaciji in poslovanju trgovine sta namenjeni **uredba o zunanjetrgovinskem poslovanju** (Ur. l. FLRJ št. 25/264) in **uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o trgovanju ter o trgovskih podjetjih in trgovinah** (Ur. l. FLRJ št. 29/304). Po zadnji uredbi se lahko uvedejo sveti potrošnikov kot organi družbene kontrole nad poslovanjem trgovskih podjetij in delež potrošnikov pri doseženem dobičku.) Novost v našem dosedanjem bančništvu in kreditnem sistemu vnaša **uredba o Jugoslovanski banki za zunanjo trgovino** (Ur. l. FLRJ št. 28/288), ki bo opravljala vse bančne in denarne posle v zvezi z zunanjetrgovinskimi posli, izvajanjem investicijskih del, ki jih prevzemajo naše gospodarske organizacije v tujini itd. Zvezni družbeni plan za leto 1955 predvideva ustanovitev skladov za pospeševanje kmetijstva. Služijo za finansiranje ukrepov za pospeševanje kmetijske proizvodnje, predelave in prometa kmetijskih proizvodov. Ob koncu junija je Zvezni izvršni svet izdal **uredbo o upravljanju skladov za pospeševanje kmetijstva** (Ur. l. FLRJ št. 28/293), s katero je določil pravni značaj teh skladov, njihova sredstva, namembnost, upravljanje in uporabo. S področja kmetijstva sta omembna še dva predpisa. Kmetijski proizvodi, ki so namenjeni za izvoz, morajo imeti določene izvozne kakovosti. Da se ta zagotovi in s tem preprečijo težke izgube, je z **uredbo o kontroli kakovosti kmetijskih proizvodov, namenjenih za izvoz** (Ur. l. FLRJ št. 32/352) urejena posebna služba kontrole kakovosti, načina pakiranja in označevanja, predpisan postopek te kontrole in državno nadzorstvo nad to kontrolo. **Odlok o strokovnem vodstvu kmetijske proizvodnje na kmetijskih posestvih in pri kmetijskih zadrugah** (Ur. l. FLRJ št. 34/374) pa uveljavlja načelo, da je kmetijskim posestvom in kmetijskim zadrugam dovoljena kmetijska proizvodnja samo, če imajo potreben strokovni kader, t. j. agronome in kmetijske tehnike za njeno strokovno vodstvo. Knjigovodstvo ni samo interna stvar gospodarskih organizacij, temveč jo lahko označimo za svojevrstno javno službo. Njeni organizaciji, zakonitemu in pravilnemu vodenju, ki mora biti tako, da omogoča in zagotavlja tudi družbeno nadzorstvo nad poslovanjem in delom podjetja, je namenjeno prečiščeno besedilo **uredbe o knjigovodstvu gospodarskih organizacij** (Ur. l. FLRJ št. 27/276) in **navodila h kontnim planom gospodarskih organizacij** (Ur. l. FLRJ št. 26/273). Uveljavljeno je pravilo, da morajo gospodarske organizacije organizirati svoja knjigovodstva tako in uporabljati tako tehniko, da je na eni strani zagotovljeno izvajanje določb cit. predpisov, na drugi strani pa jasno in enostavno sestavljanje poročil in predložitev podatkov organom delavske uprave. Končno je omeniti še vrsto predpisov, ki so objavljeni v 31. številki Uradnega lista FLRJ, s katerimi je Zvezni izvršni svet začel uveljavljati ukrepe za prehod na ekonomske cene za vrsto potrošnih predmetov.

Prosveta in znanost

S področja **prosvete in znanosti** je Zvezna ljudska skupščina izdala dva zakona. Na svoji seji dne 16. junija 1955 je Zvezni zbor sprejel **zakon o doktoratu znanosti** (Ur. l. FLRJ št. 29/303), na seji dne 5. julija pa **temeljni zakon o štipendijah** (Ur. l. FLRJ št. 32/349). S tem zakonom se končno ureja važno in občutljivo področje skrbi za vzgojo strokovnjakov: štipendija je namreč podpora družbene skupnosti za šolanje, za strokovno in znanstveno izpopolnitev. Omenjeni zakon določa načela, po katerih se bodo v bodoče lahko podeljevale štipendije, ureja sklade za štipendije, predpisuje pristojnosti komisij za štipendije, izbiro štipendistov, pravice in dolžnosti dajalcev štipendij in štipendistov. Na osnovi tega zakona je Zvezni izvršni svet že izdal **odlok o višini štipendij** (Ur. l. FLRJ št. 33/363), po katerem znaša štipendija za reden študij na visokih šolah do 6000 dinarjev, za znanstveno in strokovno izpopolnitev do 10.000 dinarjev, za šolanje v strokovnih šolah in v višjih gimnazijskih razredih do 4000 dinarjev. Še dva odloka je treba omeniti, in sicer **odlok o pravici dijakov srednjih splošnih izobraževalnih šol do vpisa na fakultete** in **odlok o vpisu učencev srednjih strokovnih šol na fakultete** (Ur. l. FLRJ št. 26/270 in 271).

Delovna razmerja

Vrsta predpisov ureja nekatera vprašanja s področja **delovnih razmerij**. Istočasno z ukrepi, s katerimi so bile na novo urejene cene nekaterih življenjskih potrebščin, je bila izdana **uredba o povečanju plač, nagrad vajencev, invalidskih prejemkov, pokojnin, invalidnin in otroških dodatkov** (Ur. l. FLRJ št. 31/330), ki priznava delno nadomestilo za prehod na ekonomske cene. Plače pa urejajo še nekateri v tem času izdani predpisi. Z **odlokom o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij, zaposlenih v tujini** (Ur. l. FLRJ št. 30/317) dobivajo tudi ti plače na podlagi posebnega tarifnega pravilnika, izdanega posebej za obratno ali poslovno enoto v tujini. Skrb za razvoj kmetijstva se izraža tudi v **odloku o dopolnilnih plačah in posebnih nadomestilih za kmetijske strokovnjake, ki delajo v zavodih za pospeševanje kmetijstva** (Ur. l. FLRJ št. 34/372), po katerem pripada inženirjem agronomije najmanj 4500 dinarjev, kmetijskim tehnikom pa najmanj 2500 dinarjev dopolnilne plače na mesec. Tudi sta izdani izpopolnjeni **uredbi o plačah javnih tožilcev, njihovih namestnikov in strokovnih sodelavcev pri javnih tožilstvih** (Ur. l. FLRJ št. 28/289) in **uredba o plačah sodnikov in strokovnih sodelavcev pri sodiščih** (Ur. l. FLRJ št. 28/290). Omeniti je še, da ista številka prinaša tudi prečiščeno besedilo uredbe o potnih in selitvenih stroških. Potrebno strokovno izobrazbo in pogoje za njeno pridobivanje urejajo **pravilniki o strokovni izobrazbi delavcev, ki so zaposleni v gostinskih podjetjih in gostiščih** (Ur. l. FLRJ št. 23/234) in **pravilnik o priznavanju strokovne izobrazbe uslužbencem Državnega zavarovalnega zavoda** (Ur. l. FLRJ št. 30/325). Civilno letalstvo se pri nas močno razvija. Vsaka oseba, ki vodi civilno letalo ali upravlja njegove naprave, mora imeti posebno letalsko dovoljenje, ki daje imetniku pravico opravljati pri letenju določene funkcije na letalu. Že **pravilnik o letalskih dovoljenjih osebja civilnega letalstva** (Ur. l. FLRJ št. 25/267) daje vrsto pogojev, ki so hkrati tudi pogoji za določeno zaposlitev. Pridobivanje potrebne strokovnosti pa ureja **pravilnik o izpitih za pridobitev letalskih dovoljenj osebja civilnega letalstva** (Ur. l. FLRJ št. 27/286). Izredno važen in dalekosežen je **odlok o prepovedi nočnega dela mladine v industriji, gradbeništvu in prometu** (Ur. l. FLRJ št. 27/277), po katerem je v podjetjih teh panog prepovedano nočno delo mladine izpod 18 let starosti. S tem odlokom se izpopolnjujejo obveznosti iz konvencij Mednarodne organizacije za delo o nočnem delu otrok v industriji. Zaradi pravilnega in doslednega izvajanja tega odloka so podjetja dolžna voditi poseben register oseb, ki so zaposlene v podjetju, pa še niso stare 18 let, in sicer posebej za tiste, ki še niso stare 16 let, posebej pa za tiste, ki so že izpolnile 16. leto starosti. Podjetja so dolžna prilagoditi svoje poslovanje tem odloku že do 30. junija. Regulacija delovnega časa je predmet **odloka o skrajšanem delovnem času za dela v gradbeništvu, ki se opravljajo v kesonih** (Ur. l. FLRJ št. 29/306), ki znatno izpopolnjuje sedanjo ureditev iz 1949. leta. Izboljšanju higienskega in tehničnega varstva pri delu sta namenjena dva predpisa iz tega časa: **odlok o pospeševanju higienskega in tehničnega varstva pri delu** (Ur. l. FLRJ št. 29/305) nalaga ponovno gospodarskim organizacijam in odgovornim osebam dolžnost, da morajo storiti vse predpisane in potrebne ukrepe za zboljšanje tega varstva; hkrati pa ta odlok pooblašča sekretarja za delo in delovna razmerja Zveznega izvršnega sveta, da predpiše in izda potrebne ukrepe v zvezi s tem varstvom, drug predpis s tega področja pa je **odlok o uporabi svinčenega belila in svinčevega sulfata pri barvanju** (Ur. l. FLRJ št. 29/311).

ARMADA SENC

JOSEPH KESSEL

(Nadaljevanje)

»Samo z Bogom se lahko vse razume,« je odgovoril. Armel in Legrain sta bila med prvimi interniranci v taborišču. In Legrain ni imel drugega prijatelja na svetu. Želel bi storiti nekaj, da bi zagotovil mir temu brezkrvnemu in blaznemu bitju. Zbujal je v njem nežnost in sočutje, ki so bili njegova edina vez z ljudmi. V njem je bil še močnejši in neomajen občutek, ki mu je branil pritrditi Armelovemu šepetu.

»Ne, ne morem verjeti v Boga,« je rekel. »Preudobno bi bilo za umazance, da bi plačevali šele na onem svetu. Hočem videti pravico že na tem svetu. Hočem ...«

Gibanje pri vratih je Legraina ustavilo. Vstopil je nov jopič.

»Ime mi je Filip Gerbier,« je dejal novodošli.

Polkovnik, lekarnar in potnik so se po vrsti predstavili.

»Ne vem, gospod, kaj vas je privedlo sem,« je dejal polkovnik.

»Tega tudi jaz ne vem,« je odvrnil Gerbier s svojim posmehom.

»A želim, da izveste takoj, zakaj sem interniran,« je rekel polkovnik. »V kavarni sem trdil, da je admiral Darlan tepec. Da!«

Polkovnik je napravil pomemben premolk in s poudarkom nadaljeval:

»Danes dodam, da je maršal Pétain tudi tepec, ki pusti, da mornarji nagajajo vojakom. Da!«

»Vi vsaj trpite za idejo, polkovnik!« se je oglasil trgovski potnik. »A jaz, ki sem samo šel po trgu, kjer je bila gaulistična manifestacija ...«

»In jaz,« je prekinil Aubert, lekarnar, »z mano je še huje.«

Iznenada je vprašal Gerbiera:

»Ali veste, kaj je granata Mahler?«

»Ne,« je odvrnil Gerbier.

»Ta splošna nevednost me je uničila,« je dejal Aubert. »Granata Mahler, gospod, je posoda ovalne oblike, določena za kemične reakcije pod pritiskom .Jaz sem kemik-izvedenec, gospod. Prisiljen sem bil, da imam granato Mahler. Naznanili so me, da imam granato. Nikoli nisem mogel stvari pojasniti oblastem.«

»Oblasti ni več, ostali smo samo še tepci,« je dejal polkovnik. »Da, zatajili so moj izstop.«

Gerbier je razumel, da bo stokrat na dan slišal te povesti. Skrajno vljudno je vprašal, kje bo njegov prostor v baraki. Polkovnik, ki je bil sobni starešina, mu je pokazal nezasedeno slamnjačo v ozadju. Gerbier je odnesel tja svoj kovček in se približal ostalim tovarišem. Ponudil je roko Legrainu. Ta je povedal svoje ime in pristavil:

»Komunist.«

»Že?« je vprašal Gerbier.

Legrain je močno zardel in naglo odgovoril:

»Res je, bil sem premlad, da bi dobil partijsko izkaznico, a to je vseeno. Bil se aretiran z očetom in drugimi borci. Nje so poslali drugam. Kot se zdi, je tu zanje življenje prelepo. Prosil sem, naj me puste z njimi, a niso pustili.«

»Je že dolgo od tega?« je poizvedoval Gerbier.

»Takoj po premirju.«

»To se pravi skoro leto dni,« je menil Gerbier.

»Najstarejši sem v taborišču,« je dejal Roger Legrain.

»Najdlje,« je smehljaje se popravil Gerbier.

»Za mano je Armel,« je povzel Legrain, »mali učitelj, ki leži.«

»Ali spi?« je vprašal Gerbier.

»Ne, zelo bolan je,« je zašepetal Legrain. »Nemarna griža.«

»Kaj pa bolnica?« je vprašal Gerbier.

»Ni prostora.«

Pri njunih nogah se je začul tih, slaboten glas:

»Če umiraš, je vseeno, kje si.«

»Zakaj ste tu?« je vprašal Gerbier in se sklonil k Armelu.

»Opozoril sem, da ne bom mogel nikoli učiti otrok sovraštva do Židov in Angležev,« je dejal učitelj, preveč izčrpan, da bi mogel odpreti oči.

Gerbier se je zravnal. Ni pokazal ganotja. Samo njegove ustnice so dobile močnejšo barvo.

Gerbier je postavil svoj kovček k vzglavju odkazane mu slamnjače. Baraka je bila brez vsakega pohištva razen neizbežnega čebra za noč in v sredini.

»Bilo je v baraki vse kar je treba za nemške častnike, ki niso nikoli prišli,« je rekel polkovnik. »A ravnatelj in pazniki so se poslužili in ostanek je šel na črno borzo.«

»Ali igrate domino?« je vprašal lekarnar Gerbiera.

»Na žalost ne,« je ta odgovoril.

»Lahko vas naučimo,« je predlagal trgovski potnik.

»Stokrat hvala, a prav res nimam najmanjšega smisla za to,« je rekel Gerbier.

»Tedaj nam oprostite,« se je oglasil polkovnik. »Imamo ravno še čas za eno partijo, preden bo noč.«

Prišla je tema. Klicali so zbor. Zaprli so vrata. V baraki ni bilo luči. Legrainovo dihanje je bilo stisnjeno in piskajoče. V svojem kotu je mali učitelj brez prevelikega hrupa bledel. Gerbier si je mislil: »Poveljnik taborišča ni tako neroden. Vtaknil me je med tri prismode in dva izgubljena otroka.«

Ko je šel drugi dan Roger Legrain iz barake, je deževalo. Kljub temu in kljub ostremu hladu aprilskega jutra na planoti, izpostavljeni vsem vetrovom, je Gerbier telovadil gol, samo s cokljami na nogah in z brisačo okrog ledij. Telo je bilo medle barve, mršavo in odporno. Mišic ni bilo videti, a njihova skupna, skladna igra je kazala, da bi ga bilo težko zlomiti. Legrain je žalostno gledal njegove gibe. Že samo dihanje je povzročilo, da so njegova pljuča piskala kot predrt mehur ... Med dvema vajama je Gerbier zaklical:

»Že na sprehod!«

»Grem v taboriščno električno centralo,« je rekel Legrain. »Tam delam.«

Gerbier je izvedel počep do kraja in stopil k Legrainu.

»Dobro mesto?« je vprašal.

Živa rdečica je stopila v Legrainova udrta lica. To zardevanje od časa do časa je bilo edini znak njegove velike mladosti. Sicer so pomanjkanje, zapor in predvsem grizenje težkega in morečega notranjega odpora strašno sezoreli njegov obraz in obnašanje.

»Za svoje delo ne dobim niti skorje kruha,« je rekel Legrain. »A ljubim ta posel in nočem se ga odvaditi!«

Gerbierov nos je bil pri korenu zelo ozek. Zaradi tega so se zdele njegove oči zelo blizu drugo drugega. Če je koga pozorno pogledal, kot je ta trenutek Legraina, je njegov večni nasmešek otrpnil v strogo gubo in dejalo bi se, da so se njegove oči stopile v en sam črn ogenj. Ker je Gerbier molčal, se je Legrain zasukal na svojih cokljah. Gerbier mu je rekel:

»Na svidenje, tovariš!«

Legrain se je obrnil tako naglo k njemu, kot da bi se spekel.

»Vi ste ... vi ste ... komunist,« je jecljal.

»Ne, nisem komunist,« je rekel Gerbier.

Počakal je, da je pretekla sekunda, in smehljaje se dodal:

»A to ne brani, da bi ne imel tovarišev.«

Popravil si je brisačo okrog ledij in nadaljeval s telovadbo. Rdeči Legrainov jopič se je počasi zabrisal na deževni planoti.

Popoldne se je nekaj zvedrilo in Gerbier je obhodil taborišče. To je trajalo več ur. Ravnica je bila zelo velika in po vsej se je razteralo mesto internirancev. Videlo se je, da se je večalo neredno, kakor je pač narastla potreba, ko so ukazi iz Vichyja pošiljali na to visokoležečo golo zemljo več in več ljudi. Na sredi se je dvigalo začetno jedro, ki so ga postavili za nemške ujetnike. Zgradbe so bile spodobne in trdne. V najboljših so se naselili uradi taborišne uprave. Potem so se vrstile barake iz desk in valovite pločevine, iz strešne lepenke vse dokler so nesle oči. Spominjalo je na nemarne predele, ki obkrožajo velika mesta. Primanjkovalo je prostora in še prostora, vedno prostora.

Za tujce. Za prekupčevalce. Za prostozidarje. Za Kabile. Za nasprotnike Legije. Za Žide. Za nepokorne kmete. Za cigane. Za bivše kaznjence. Za politične osumljence. Za one, ki so ovirali vlado. Za one, katerih vpliva na ljudstvo so se bali. Za one, ki so bili denuncirani brez dokazov. Za one, ki so odšteli svojo kazen, pa jih niso hoteli pustiti svobodnih. Za one, ki jih sodniki niso hoteli soditi ne obsoditi in ki so bili kaznovani za svojo nedolžnost ...

(Nadaljevanje prihodnjič)

»NAŠA SKUPNOST«

GLASILO PREDSEDSTVA ZVEZNEGA ODBORA SZDL JUGOSLAVIJE

● Predsedstvo Zveznega odbora SZDLJ bo začelo izdajati časopis »NAŠA SKUPNOST« (prvotno »SAMOUPRAVLJANJE«) z nalogo, naj avtentično in vsestransko obvešča o gospodarskem in družbenem življenju dežele delovnih ljudi, predvsem tiste, ki sodelujejo v samoupravljalnih organih (delavskih svetih in upravnih odborih, zbornicah, zadrugah, komunah, organih upravljanja v socialnem skrbstvu in prosveti itd.).

● »NAŠA SKUPNOST« bo objavljala članke, prikaze in komentarje o najbolj perečih gospodarskih vprašanjih, ilustrirane prikaze položaja v vseh gospodarskih panogah, članke o razvoju samoupravljanja na vseh področjih družbenega življenja, pojasnila pomembnejših predpisov in ukrepov, dopise iz delovnih kolektivov, informacije o novostih in dogajanjih v znanosti in tehniki ter o razvoju gospodarstva v svetu, odgovore na vprašanja bralcev, poljudna pojasnila najosnovnejših pojmov iz politične ekonomije in našega gospodarstva itd.

● Časopis ureja redakcijski odbor, v katerem so: Kiro Gligorov, predsednik odbora, Ljubisav Marković, glavni urednik, Dušan Vuković, Mitra Mitrović, Jovan Janković, Vojin Popović, Todor Vujasinović, dr. Anton Vratuša, Janko Smole, Zdenko Has in drugi. Razen glavne redakcije ima list tudi svoje uredniške pododbore po republikah.

● »NAŠA SKUPNOST« bo izhajala dvakrat mesečno v srbohrvaščini (cirilica in latinica), slovenščini in makedonščini. — Celoletna naročnina (26 številk) 500 din, naročnina za pol leta (13 številk) 250 din, do konca leta 1955 (9 številk) 160 din. — Naročnike v Sloveniji zbirajo poleg poverjenikov v podjetjih in ustanovah ter kmetijskih zadrugah vse podružnice »Ljudske pravice« in uprava »Ljudske pravice« v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 2. Predplačila pošiljajte na tekoči račun »Ljudske pravice« 60-KB-1-Ž-1393, poštni predal 42 s posebno oznako »za ‚Našo skupnost'«.

● Uredništvo in uprava »Naše skupnosti« (v srbohrvaščini »Naše zajednice«), BEOGRAD, Dečanska 35, telefon 20-118.

Socialno zavarovanje

Med predpisi s področja socialnega zavarovanja bi kazalo najprej omeniti **uredbo o socialnem zavarovanju umetnikov** (Ur. l. FLRJ št. 32/351), s katero se krog zavarovancev razširja na tiste umetnike, ki niso socialno zavarovani na kakšni drugi podlagi in ki se po tej uredbi vključijo v socialno zavarovanje s tem, da vložé pri republiški komisiji za socialno zavarovanje umetnikov posebno prijavo za zavarovanje, in da seveda izpolnjuje predpisane pogoje. K tej uredbi je Zvezni izvršni svet izdal tudi že odloke o socialnem zavarovanju glasbenih umetnikov, prevajalcev znanstvenih in književnih del ter filmskih delavcev. Izdana je bila tudi **uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o socialnem zavarovanju vojaških oseb** (Ur. l. FLRJ št. 30/316). Krog oseb, ki so deležni zdravstvenega varstva, razširja **odlok o zdravstvenem varstvu oseb, ki dobivajo stalno državno podporo, in o načinu izplačevanja te podpore** (Ur. l. FLRJ št. 29/307). Z dvema odlokoma so določene pavšalne osnove za odmero nadomestila za plače za delavce v manjših obrtnih delavnicah in manjših gostiščih (Ur. l. FLRJ št. 29/308) in za zavarovance v ribištvu (Ur. l. FLRJ št. 33/367). Skupščina Zveznega zavoda za socialno zavarovanje pa je izdala vrsto sklepov o določitvi pavšalnega prispevka za socialno zavarovanje[1] za osebe, ki začasno niso v delovnem razmerju,[2] za čas, ko so na neplačanem izredneem dopustu,[3] za zdravstveno zavarovanje oseb na prostovoljni praksi,[4] za socialno zavarovanje delavcev manjših obrtnih delavnic in gostišč[5] ter ribiških gospodarskih organizacij. Izdala je tudi **navodilo o načinu izplačevanja nadomestila plače za prvih sedem dni nezmožnosti za delo za zavarovanke**. Z vsemi temi izvršilnimi predpisi skupščina skrbi za pravilno izvajanje uredbe o finansiranju socialnega zavarovanja.

Vprašanja in odgovori

DOPUST

K. F. Luče: Koliko dni dopusta Vam pripada, ker imate 24 let delovne dobe in ali je prav, da v redni dopust računajo tudi nedelje? — **Odgovor:** Redni letni dopust traja od 14 do 30 dni. V tem okviru določi trajanje dopusta direktor podjetja na podlagi razporeda, ki ga izda upravni odbor podjetja. Pri tem se upoštevajo merila, po katerih se posamezniku določi dopust, daljši od 14 dni. Med temi merili je tudi delovna doba, in sicer predvsem delovna doba neprekinjene zaposlitve. Iz tega torej sledi, da se po sedaj veljavnih predpisih pravica do rednega dopusta ne ravna po delovni dobi, temveč da je ta samo merilo, ki ga pristojni starešina ali organ upošteva, ko posameznikom določa trajanje dopusta. Pripomniti je še, da delovna doba ni edino merilo. — Dopust se določi po koledarskih in po delovnih dnevih; potemtakem se v čas rednega dopusta vštejejo tudi nedelje.

C. A. Potok-Nazarje: Gornji odgovor velja tudi za Vaš primer: pripada Vam najmanj 14 dni dopusta; od presoje posameznih meril — med temi je tudi delovna doba — pa je odvisno, koliko dni Vam bo priznanega.

Društvo upokojencev, podr. Maribor: Po 19 mesecih zaposlitve na sodišču je uslužbenec premenjal zaposlitev in se takoj naslednji dan zaposlil v podjetju. Tu pa mu ne priznajo pravice do dopusta v letošnjem letu. Zato vprašujete, ali se šteje 11 mesečna doba za letni dopust samo, če je prebita v istem podjetju, ali se pri tem računa celokupna zaposlitev? — **Odgovor:** Pogoj za pridobitev pravice do rednega dopusta je 11 mesečna neprekinjena zaposlitev pri istem podjetju, uradu, zavodu, delodajalcu. Navodilo k uredbi o plačanem letnem dopustu pa v 1., 2. in 3. točki podrobno določa, kaj se všteje v neprekinjeno zaposlitev. Sicer pa v konkretnem primeru ni važno postavljeno vprašanje, temveč, na kakšen način in iz kakšnih razlogov je prenehalo delovno razmerje pri sodišču. Vendar se nam zdi, da prehod v podjetje ni bil izvršen na podlagi predhodnega sporazuma med sodiščem, podjetjem in prizadetim, da prav tako ni sodišče dalo povod za odpoved, temveč da je podal uslužbenec odpoved iz svojih osebnih razlogov. V takem primeru pa je nastopila prekinitev delovnega razmerja: z nastopom dela v tovarni je nastalo novo delovno razmerje tako, da si mora sedaj pridobiti ponovno 11 mesečni staž za pravico do letnega dopusta. — Prvo vprašanje pa je treba presojati po 50. členu uredbe o določanju in o prevedbi pokojnin in invalidnin, iz česar sledi, da za osebe, ki jih v tem vprašanju omenjate, ni aktualno priznavanje šol in izpitov. Sicer pa bi bilo treba vedeti za smoter tega vprašanja.

PREJEMKI

P. I. Mur. Sobota: Kljub temu, da prejemate že od 1. aprila dalje le 80 % plače si knjigovodja izplačuje svoj honorar v polnem znesku in prav tako si je letos aprila izplačal odškodnino za lanski dopust kar v višini polmesečnega honorarja. Dvomite v pravilnost njegovega ravnanja. — **Odgovor:** Če so Vaši podatki točni in resnični, potem je možno označiti ravnanje knjigovodje za nedopustno samovoljnost. Uredba o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij izrecno določa, da se v celem znesku izplačujejo samo nagrade vajencev in plače pripravnikov, čeprav podjetje ne dosega dohodka, ki bi dopuščal izplačevanje plač v polnih zneskih. Torej je tudi Vaš knjigovodja upravičen do honorarja v istem razmerju, v kakršnem prejemate plače delavci in uslužbenci, torej v znesku 3200 dinarjev. — Če v preteklem letu knjigovodja ni mogel izkoristiti letnega dopusta, ker mu je bilo pismeno odrejeno, da mora delati zaradi nujnosti poslov, ki ne trpe odlaganja, potem je bil upravičen do odškodnine za neizkoriščen letni dopust. To odškodnino bi mu morala izplačati v celotnem znesku parna pekarna. Ta pa bi potem morala obračunati z drugimi delavnicami, in sicer na podlagi pismene odredbe upravnikov posameznih delavnic, za katere knjigovodja dela. Priporočamo, da predložite zadevo v proučitev in preiskavo okrajni finančni inšpekciji; ta naj preišče pravilnost obračunavanja zaslužka knjigovodje in zakonitost izplačila odškodnine za lanski letni dopust.

B. L. G. P. Maribor: Vsako drugo nedeljo opravljate poleg redne službe »nedeljsko službo«, ki traja od 7. do 12. ure. Za teh pet ur nadurnega dela Vam priznajo brezplačno kosilo, ki je ocenjeno s 65 dinarji. Ker se Vam zdi to nepravilno, vprašujete, ali ni dolžna uprava zavoda plačati tako nadurno delo s 50 % dodatkom in ali ni prepovedano plačevati nadurno delo v naturi? — **Odgovor:** Plače osebja v zdravstvenem zavodu so urejene s pravilnikom o plačah, ki ga mora imeti vsak zavod. V tem pravilniku morajo biti tudi določbe o načinu plačevanja nadurnega dela, o dežurni službi in o nagradah za izredno delo. Potemtakem bi morali pogledati v pravilnik tamk. zavoda, kaj določa o plačevanju take nedeljske službe, kot jo opravljate in po tej določbi presodite pravilnost ravnanja uprave zavoda. Poleg tega je treba ugotoviti, ali ni tako delo sestavni del Vaše zaposlitve tako, da se to upošteva pri določitvi višine dopolnilne plače. Vse te okoliščine je treba predhodno ugotoviti in šele potem je možno presoditi pravilnost ravnanja zavoda. Priporočamo, da se obrnete v svoji zadevi na inšpekcijo dela.

Elektrarna Brestanica: Ali ima šofer, ki vozi več kot 8 ur v službi, pravico, da dobi poleg dnevnice tudi plačane nadure? — **Odgovor:** Treba je ločiti pogoje za dnevnice in pogoje za nadurno delo. Pri šoferjih so namreč lahko dani pogoji za dnevnice, nima pa pogojev za nadurno delo. Če je šofer odsoten zaradi službenih voženj več kot 8 ur izven kraja sedeža podjetja, potem mu pripada ustrezajoča dnevnica. Nadurno delo pa je podano šele, kadar šofer efektivno dela preko rednega 8 urnega delovnika. Poudarek je na »efektivnem« delu, kar pomeni, da je lahko šofer odsoten zaradi vožnje več kot 8 ur ne da bi imel pravico do nadurnega dela, če je n. pr. od 12 ur odsotnosti vozil in delal le 6 ur, ostalih 6 ur pa je prebil le v čakanju in pripravljenosti tako, da je lahko ta čas morda celo predremal. V takem primeru nima pravice do plače za nadurno delo, čeprav je trajala njegov odsotnost zaradi vožnje 12 ur in ima zato pravico do dnevnice.

NADOMESTILO PLAČE

S. J. Maribor: Ali se v osnovo za izračun nadomestila plače za čas, ko delavec ne dela zaradi bolezni, vračuna kot stalni dodatek tudi zaslužek za prekoračenje norme? — **Odgovor:** Letošnji plačni sistem zagotavlja delavcem pravico do plače, obračunane po času in po učinku na podlagi tarifnega pravilnika iz doseženega dohodka pred ugotovitvijo dobička. Zaslužek za prekoračenje norme torej ni noben stalni dodatek, temveč se plača izračuna do višine, ki ustreza izpolnitvi oz. prekoračitvi norme. Nadomestilo plače se izračuna na podlagi povprečja tako izračunanih plač v rednem delovnem času, ki so bile izplačane v zadnjih treh mesecih tako, da je v tem povprečju vračunana tudi prekoračitev norme. N. pr.: Na podlagi tarifne postavke 50 din na uro in pri 10 % prekoračitvi norme je delavec v prvem mesecu zaslužil v 208 urah 11.400 dinarjev; v drugem mesecu je normo prekoračil za 5 % in glede na to zaslužil 10.920 dinarjev; v tretjem mesecu je normo izpolnil in zaslužil 10.400 dinarjev; v treh mesecih je torej zaslužil skupaj 32.760 din, kar da povprečje — 10.920 dinarjev; to je osnova za izračun nadomestila plače. Če bi pa ta delavec v treh mesecih normo samo dosegel, potem bi znašalo trimesečno povprečje 10.400 dinarjev.

POKOJNINA

S. J. Cerovi log: Ali ima pravico do starostne pokojnine Vaš oče, ki je 64 let star in ima do 1941. leta skupaj 11 let delovne dobe? — **Odgovor:** Nima. Do starostne pokojnine bi imel pravico, če bi do 15. maja 1945 izpolnil polnih 35 let delovne dobe. Če bi imel do 15. maja vsaj 15 let delovne dobe, potem bi lahko zaprosil za minimalno pokojnino. Če je tako stanje, kot ga opisujete, zaprosite za socialno podporo pri vašem občinskem ljudskem odboru.

M. A. Maribor: Zgolj po enostranskem opisu ni mogoče presoditi dejanskega stanja. Vaš primer se bo presojal po predpisu, ki pravi, da se ne šteje za pokojninno delovna doba od 15. maja 1945 osebam, ki so med narodnoosvobodilno vojno aktivno sodelovale v boju na strani okupatorja ali njegovih pomagačev, ali so bile funkcionarji kvislinških organov oblasti ali organizatorji in aktivisti kvislinških organizacij, in pa osebam, ki so znane po prejšnjem protiljudskem delovanju.

SOCIALNA PODPORA

Vzdrževanje — Se: Pri sebi imate staro mater, ki je nesposobna za delo in nima nikakršnega premoženja. Vprašujete, ali ima pravico do socialne podpore, ki jo je nekaj časa celo že dobivala. — **Odgovor:** Nikjer ni uzakonjena pravica do socialne podpore. O podeljevanju presoja po lastnem preudarku občinski ljudski odbor. Priporočamo, da vložite prošnjo za priznanje take podpore. V prošnji opišite zdravstveno in zlasti gmotno stanje stare matere.

RAZNO

P. F. Rogaška Slatina: Ni nam znano, da bi obstajale kakšne posebne listine, ki bi bile predpisane za prijavo novatorskega predloga. Sicer pa se obrnite na Državno založbo Slovenije v Ljubljani.

K. S. Muropolje: Tako kasni ste s svojo zadevo, da ste zamudili vse roke in s tem vse možnosti, da s pravnimi sredstvi uveljavljate svojo upravičenost do oskrbnine in s tem do otroških doklad. Zoper odločbo, s katero Vam je bila zavrnjena pritožba, bi lahko sprožili upravni spor s tem, da bi vložili tožbo na Vrhovno sodišče LRS. To pa bi morali storiti najkasneje v 30 dneh po prejemu odločbe. Sedaj pa kot rečeno ni nobene pravne poti več. To ste pa zakrivili sami, ker se niste poslužili nobenega pravnega sredstva, niti iskali pravne pomoči v roku, ko je bil še čas.

K. J. Hoče: Zoper odmero davka bi morali vložiti pritožbo in če bi bila tudi ta zavrnjena, bi lahko vložili tožbo na Vrhovno sodišče LRS. Priporočamo pa, da vso zadevo podrobno opišete v vlogi, ki jo naslovite na Državni sekretariat za gospodarstvo LRS.

H. L. M. Sobota: Večkrat smo zapisali, da na anonimna pisma ne odgovarjamo.

Iz življenja dupliške »Svobode«

POLNO RAZUMEVANJE

Dve leti so s prostovoljnim delom zbirali sredstva za gradnjo prosvetnega in športnega doma

Duplica je bila kraj, kjer ni bilo skoraj nobene prosvetne dejavnosti. Kljub številnemu kolektivu Tovarne upognjenega pohištva, ki šteje skoraj 850 delavcev in nameščencev, ne premore Duplica niti 300 volivnih upravičencev. Večina delavcev se namreč vozi na delo iz bližnje in daljnje okolice. Prvi so se v Duplici zganili nogometaši, ki zadnje čase lepo napredujejo.

Dupliška »Svoboda« je ena izmed tistih, ki si šele utirajo pota, ki nima posebno bogate prosvetne tradicije. Zato se tudi ta »Svoboda« nekoliko razlikuje od ostalih društev, kajti poleg skromnih prosvetnih sekcij združuje v svojih vrstah tudi športnike. Čeprav prosvetno življenje v Duplici doslej ni bilo posebno razgibano, imajo delavci in nameščenci te tovarne veliko razumevanje za prosvetno delo. Najbolj zgovorno izpričuje to sklep, da bodo vsak teden po dve uri prostovoljno delali za Kulturni dom. Tako so v Duplici dve leti zbirali denarna sredstva, da so naposled lahko začeli z gradnjo Kulturnega in športnega doma. Doslej zbranih 36 milijonov dinarjev bodo po besedah direktorja tovarne in predsednika »Svobode« tov. Isteniča dovolj, da bodo do konca tega leta zasilno usposobili športno dvorano z odrom, na katerem bodo lahko predvajali filme in tudi nastopali. Veliko razumevanje kolektiva, kakor tudi mojstrov v tovarni se kaže tudi v tem, da so omogočili večini aktivnih članov redno dopoldansko službo, čeprav obratuje tovarna v treh izmenah.

Ko so v skladišču našli zaprašeno kino-aparaturo, so svobodarji sklenili, da bodo spričo pomanjkanja dvorane uredili kino na prostem. Po treh mesecih prizadevnega dela je začel letni kino s predstavami, ki so zelo dobro obiskane. Čeprav Duplica ni daleč od Kamnika, vseeno prihajajo k predstavam letnega kina ljudje iz bližnje in daljnje okolice, tako da je letni kino pri vseh predstavah dobro zaseden. Pred kratkim so morali namestiti novi dve vrsti klopi, da so lahko ustregli številnim obiskovalcem, ki jih tudi rahel dež ne prežene s sedežev.

Delavski svet, kakor tudi uprava »Svobode« se zavedata, da je težko z delavci, ki stanujejo daleč na podeželju, mnogo težje, kot če bi stanovali v bližini tovarne in se lahko v društvu izobraževali in poglabljali svoje znanje. Prav zato so sprejeli precej velikopotezen načrt, kako bodo blizu tovarne zgradili moderno delavsko naselje z igriščem, bazenom, Domom kulture in vsemi — za urejeno življenje potrebnimi — stvarmi.

V »Svobodi« lepo uspeva pevski zbor, ki ga vodi tov. Rajgelj. Nekajkrat je z uspehom gostoval tudi v bližnji okolici. Zelo prizadevna je tudi plesna skupina, ki pa žal nima lastnega vaditelja in mora ta vsak teden prihajati iz Ljubljane. Društvo je organiziralo tudi zelo uspel izlet, ki ga člani ne morejo prehvaliti in pravijo, da si podobnih izletov še želijo.

Ko bodo zasilno urejeni potrebni prostori, ko bo dograjeno delavsko naselje, takrat bo tudi »Svoboda« v Duplici lahko razširila svojo prosvetno dejavnost. Prepričani pa smo, da bo to društvo, ki že v svojih začetkih kaže toliko ljubezen in požrtvovalnost do dela, v bližnji bodočnosti doseglo še lepe uspehe.

NEKAJ BESED O »SVOBODI« V KANIŽARICI

In vendar je „Svoboda“

»Svoboda« v Kanižarici je pravzaprav med delavskimi prosvetnimi društvi res nekaj posebnega. Druge »Svobode« so ustanovili v glavnem tako, da so tvorile jedro novoustanovljenega društva že delujoče kulturno umetniške skupine, bodi dramska družina, bodi godba, pevski zbor itd. Pri »Svobodi« v Kanižarici ni nič takega. Društvo še danes nima stalnih kulturno umetniških skupin.

No, marsikdo si bo mislil, kakšna »Svoboda« je le to. In vendar je »Svoboda« in še zelo delavna. Le poglejmo njen program!

V začetku leta so se domenili, da bodo prirejali redna predavanja z raznih področij družbene dejavnosti. Doslej so že priredili predavanja o socialnem zavarovanju, o komunah, o pomenu potovanja tov. Tita v Indijo in Burmo, o problemih lesnega gospodarstva v Jugoslaviji itd. Ta predavanja prirede, kot mi je pravil predsednik »Svobode«, ob izmeni rudarjev, eno pa v prosvetni dvorani tako, da ga vsak rudar lahko sliši, ki se zanj zanima. S predavanji so zavoljo priprav na rudarski praznik nekoliko v zaostanku, odslej bodo rednejši.

Karkoli je proslav v Kanižarici, vse je letos pripravila »Svoboda« od Novoletne jelke, ki je letos izredno uspela, do priložnostnih proslav ob naših praznikih in nazadnje še rudarskega praznika.

Druga stvar so izleti. Poleti pravijo, naj se rudar razvedri in prijetno združi s koristnim. Zato nameravajo prirejati izlete, zlasti poučne izlete v partizanske kraje in druge rudnike.

Kulturno umetniških skupin, kot sem že povedal, nimajo. Je pa že zarodek dramske skupine, ki je doslej priredila dva vesela večera. Kupili so harmonike, ki naj bodo »materialna baza« harmonikarski skupini. Tudi pevcev je že nekaj. Na jesen pa bo zagledalo luč sveta tudi lutkovno gledališče.

Da, še knjižnico imajo. Knjige — 200 jih je — (to je res malo!) so sicer last sindikalne podružnice, vendar si zavoljo tega ne belijo glave, saj delajo vsi za iste cilje. In še s športom se ukvarjajo (odbojka, streljanje, namizni tenis, balinanje itd.) in so prav sedaj za rudarski praznik priredili vrsto športnih prireditev ter si udarniško uredili igrišče za odbojko.

»Svoboda« postaja res žarišče vsega prosvetnega in tudi športnega udejstvovanja v tem partizanskem rudniku. Kljub temu, da šteje društvo le 80 članov, se močno uveljavlja v bližnji in daljnji okolici. Pravijo, da bi še več napravili, če bi imeli pošteno dvorano. Prostori, ki jih uporabljajo sedaj so namreč že pretesni.

Paberki

V Preboldu pri Celju je priredila »Svoboda« v počastitev občinskega praznika kulturni teden. Med najbolj uspele prireditve sodi uprizoritev Kreftove drame »Velika puntarija«. Prizadevnemu režiserju Lojzu Fricu je skoraj zmanjkalo igralcev za to množično dramo iz kmečkega upora. Za to prireditev je vladalo med prebivalstvom veliko zanimanje, saj so že v predprodaji prodali 1300 vstopnic.

Pred kratkim so člani pevskega zbora »Svobode« iz Zreč nastopili s samostojnim koncertom v Slovenskih Konjicah. Kljub temu, da obisk ni bil ravno najboljši, pa so le pokazali, da imajo tudi v Zrečah dobre pevce, večinoma mlajše ljudi iz zreških podjetij in zadruge.

Käthe Kollwitz: Proletarska pesem

»SVOBODA« IN MESTNA LJUDSKA KNJIŽNICA UŽIVATA POMOČ LJUDSKIH ODBORNIKOV

Posnemanja vredno

Idrijska »Svoboda« in tamkajšnja Mestna ljudska knjižnica sta si letos precej opomogli z denarno pomočjo mestne občine oziroma okrajnega ljudskega odbora. Ljudski odborniki so pokazali veliko razumevanje za vzgojno delo »Svobode« in Mestne ljudske knjižnice.

700.000 dinarjev »Svobodi«

Odborniki mestne občine Idrije so delavskemu prosvetnemu društvu »Svoboda« darovali 700 tisoč dinarjev. Svobodarji so za ta denar kupili 24 reflektorjev in primerno opremili oder. Igralci se zelo vesele te pridobitve in bodo poslej igrali še z večjo vnemo. Kako tudi ne, saj je igranje ob svetlobi, ki jo je mogoče prilagoditi zahtevi dramskega dela, vse kaj drugega, kot igranje ob dveh ali treh stosvečnih žarnicah.

Igralci obetajo, da se bodo v novi sezoni predstavili gledalcem še z zahtevnejšimi deli. V minuli sezoni so igrali Linhartovo komedijo »Matiček se ženi«. Predsednik »Svobode« Karel Vončina in režiserka Marija Jurmanova, upokojenka in dolgoletna igralka pri celjskem gledališču, se zavzemata za Cankarjeva dela. Čeprav je Cankarjeva drama »Hlapci« zelo zahtevno delo za amaterje, sodita, da se idrijski igralci z njim ne bodo osramotili pred domačini in tudi ne pred gosti, če jih bodo obiskali. Predsednik »Svobode« pravi, da bi morali kdaj pozneje še enkrat zaigrati Cankarjevega »Hlapca Jerneja«, ki so ga Idrijčani prvič gledali l. 1924, drugič pa šele po osvoboditvi 1. maja leta 1948. Dobra dramska dela Idrijčani zelo radi gledajo, saj so ob komediji Linhartovega »Matička« štirikrat napolnili dvorano. Igralci, ki so zelo marljivi, so pripravili kulise za štiri nove sobe.

Seveda se tudi druge sekcije vneto pripravljajo na novo sezono.

...in nad milijon dinarjev Mestni ljudski knjižnici

Mestna občina Idrije in OLO Tolmin sta Mestni ljudski knjižnici lani darovala nad milijon dinarjev za opremo, knjige in vzdrževanje knjižnice. Knjižnica tolikšno podporo zasluži, saj je njeno delovanje zelo pomembno in uspeh zavidanja vreden. Knjižnica ima 9280 knjig, ki jih izposoja 1206 stalnim bralcem. Knjižničarki izposodita na leto 22.000 knjig. Okoli 70 bralcev pa dnevno prebira 30 časopisov in revij. Bralci prihajajo tudi po 20 kilometrov daleč v to knjižnico, in sicer iz najoddaljenejših vasi. Vojskega, Cerknega in drugod. Zanimivo je, da ljudje bero najraje nove, sodobne knjige. V minulem polletju so bralci precej segali po Bevkovih, Finžgarjevih, Kranjčevih in Cankarjevih delih, radi po so brali tudi dela Pahorja, Jurčiča, Prežiha in drugih. Med tujimi pisatelji pa je najbolj priljubljen Jack London in Zola.

Knjižnica še vedno bogati svojo zbirko. Lani so kupili 700 knjig, letos pa so k stari zalogi pridejali že 800 novih. Razen čitalnice bo Idrija kmalu dobila tudi študijsko knjižnico. Vodstvo rudnika jim je že obljubilo del svojega študijskega arhiva. Ta zamisel bo uresničena takoj, ko bodo dobili potreben prostor. Hvalevredno je, da so za knjižnico našli bolj primerne prostore sredi trga in jo preselili iz nekdanje temačne sobice. Najbrže tudi to privablja vedno nove bralce.

Miha Klinar:

Pojoča misel

Zdaj, misel, plani smelo pod oboke,
kjer v ritmu se prevažajo žerjavi,
in vsaj za hip se pri ljudeh ustavi,
da te vzemo kakor opeko v roke.

Samo tako v bodočnost te vgradijo,
samo tako spoznala boš resnico,
samo tako imela boš pravico,
da vpleteš nje med svojo melodijo.

K ljudem se nagni pod zemljo v [kanalih,
na kable zaigraj kakor na strune,
spremeni v spev načrte in račune
in vžgi se — iskra svetla — v vseh [stikalih.

Zagori sinje kot varilni plamen,
odvari s sebe vso navlako staro,
izžgi s sveta laž temno in prevaro
in snemi vsa bremena s trudnih [ramen.

Luč bodi! dahni in nov svet ustvari,
svet, kjer ljudje ne bodo več na [tlaki,
kjer bodo bratje si in vsi enaki,
z resnico čisto srca vsa prežari!

„Ljubavni zanos“

Že sam naslov je dal slutiti, da bomo gledali ljubavno, romantično zgodbo. Po uvodnih prizorih pa zaslutimo, da se bo »Ljubavni zanos« spremenil v družinsko dramo. Motiv ljubezenskega trikota, le da je tu osrednja oseba mož, v filmu, kakor tudi v dramatiki, ni nov. Avtorji filma »Ljubavni zanos« niso težili za tem, da bi prikazali globlje vzroke, zakaj je na primer mož svoji ženi nezvest, niti ni prikazana tragika njegovega dvojnega življenja. Priznati pa moramo, da je vsa zgodba filma spretno, napeto napisana, da se vse dejanje z majhnimi predihi vse bolj zapleta, da prav do konca ne vemo, ali bo zmagala ljubezen, ali pa dolžnost. Filmu moramo šteti v dobro, da ni nikjer solzav, da nam na zelo preprost način pripoveduje o zelo težkih življenjskih problemih.

Igra Ralfa Valoneja je umirjena, skoraj preveč statična in je menda v tem glavna slabost, da ni film v nekaterih prizorih bolj razgiban. Nasprotno pa je igra mlade, nadarjene francoske igralke Françoise Arnoul, razgibana, doživeta. Njena zasluga je, da se je film »Ljubavni zanos« dvignil nad povprečne filme, ki obravnavajo zelo občutljive zgodbe iz družinskega življenja.

Prizor iz italijanskega filma: »Ljubavni zanos«

A. P. Čehov:

Žalost KOČIJAŽA JONA

Komu naj izpovem
svojo bolest?

Noči se. Pahuljaste snežinke počasi krožijo okoli brlečih svetilk in kot majčkene bele ptice sedajo na strehe, na konjev hrbet, na pleča in stremena. Kočijaž Jona Potapov je ves bel, kakor bela prikazen. Potopil se je vase, kolikor sploh more to storiti živo bitje in negibno sedi na kozlu. Ne ganil bi se, če bi ga zagrnil visok zamet, še bolj bi se stisnil vase, v žalostne misli. Tudi njegov konj je bel od snega in stoji nepremično. V svoji nerodni drži, oglasti obliki in kobalastih nogah je celo od blizu podoben konjičku iz lecta, ki ga kupiš za kopejko. Kazno je, da je globoko zamišljen. Tako se godi vsakomur, ki so ga odtrgali od privajenega, enoličnega življenja in ga nagnali v vrtinec teh ulic, med te pošastne ognje, v ta nenehen trušč in tresk, med te begajoče ljudi, da se o njih zaman oteplješ misli.

Jona in njegov konjiček stojita že ure in ure negibno v snegu. Od doma sta bila odšla že pred kosilom, toda še vedno nič zaslužka. Nad mesto se že spušča sivkasta tema; polagoma se prižigajo cestne svetilke, svetloba je čedalje bolj živa in bolj živahen ulični vrvež.

»Kočijaž, na Viborsko!« čuje Jona. »Kočijaž!«

Jona se zgane in skozi s snegom oblepljene trepalnice zagleda vojaka s kapuco.

»Na Viborsko!« ponovi vojak. »Ali si gluh, a? Na Viborsko!«

V znak soglasja Jona trzne z vajeti, da se usuje konju s hrbta in pleč debela plast snega. Vojak sede v sani. Kočijaž mlaska z ustnicami, steguje vrat kakor labod, se premika in privzdiguje ter bolj iz navade kakor iz potrebe švrkne z bičem. Tudi konj poteguje vrat, kima z glavo in se s kobalastimi nogami, kakor na vzmeteh, z negotovostjo pomika naprej.

»Kam rineš za vraga?« Jona to pot zasliši na prvi mah glas iz temne gmote, ki se maje sem in tja. »Kam te hudič nese? Vozi desno!«

»Ti še voziti ne znaš! Desne se drži!« rentači vojak.

Kočijaž nategne vajeti, govori sam s seboj, stresa sneg z rokava in zlobno gleda na vsakogar, ki gre mimo. Tisti, ki je vpil, je medtem krenil na drugo stran ceste in mimogrede sunil konja v gobec. Jona nemirno sedi na kozlu, kakor na iglah, maha z rokama kakor da bi krilil, blodi z očmi, kakor pijan in prav zares ne ve, kje je in zakaj.

»Kakšne grdune najdeš!« se razgreva vojak. »Iščejo in iščejo priliko, da te zapletejo v prepir ali da te vržejo pod konja. Kot da so se domenili.«

Jona se okrene na potnika in kot od mraza drgeta z ustnicami. Kazno je, da hoče nekaj povedati, pa ne spravi iz grla drugega glasu kakor hropenje.

»Kaj?« vprašuje vojak.

Jona krivi usta v grenak smehljaj, napenja grlo in hrope:

»Joj, meni, gospod, koliko je od tega ... sin mi je ta teden umrl.«

»Hm ... zakaj je umrl?«

Jona se sklanja z vsem telesom k vojaku in pravi:

»Kdo ve! Imel je vročico ... Tri dni je ležal v bolnišnici in izdihnil ... Božja volja.«

»Umakni se, hudič!« se razlega v temi.

»Predse glej, stari pes, a ... če sploh še kaj vidiš?«

»Pohiti ... pohiti!« ukazuje potnik. »Na ta način ne bova prišla niti do jutri. Poženi!«

Kočijaž zopet napreza glavo, se privzdiguje in s težkimi zamahi švrka z bičem. Čez trenutek se ozre na potnika, ta pa je medtem zadremal in očitno ni razpoložen za pogovor.

Na Viborskem je vojak izstopil, kočijaž Jona pa se zopet nastavi pred krčmo in nepremično upognjen sedi na kozlu. In zopet belina snega odeva njega in konja. Čas teče ... ura ... dve ...

Po hodniku se približuje troje mladih ljudi: dva sta visoka in vitka, tretji pa majhen in grbast. Z galošami glasno čofotajo in se prepirajo:

»Kočijaž, k Policijskemu mostu!« kriči s piskajočim glasom grbavček. »Tri za dvojačo!«

Jona se zgane, trzne z vajeti in cmoka. Dvojača je premalo, a njemu ni do denarja. Rubelj, petak ... njemu je sedaj vseeno, samo da so potniki.

Dečaki, nekoliko vinjeni, se med suvanjem in kvantanjem prerijejo do sani in se vsi trije hkrati vzpenjajo na kočijo. Zdajci nastane vprašanje: katera dva bosta sedela in kdo bo stal. Zmerjajo se in si očitajo; po dolgem prepiru se odločijo, da bo stal grbavec, ker je najmlajši.

»No, poženi že,« priganja grbavec, ki se je postavil za Jono tako, da mu sope v tilnik. »Udari! Hej, kakšno kučmo imaš, bratec. Bolj ničeve ni v vsem Petrogradu!«

»Hi, hi ... i ...« se smehlja Jona. »Kakšna je?«

»No, ti, kakšna je, poženi! Mar misliš voziti tako vso pot? Da? Polžja vožnja!«

»Glava mi bo počila ...« reče eden od onih dveh.

»Včeraj sva pri Dukmasovih z Vasjem popila dve steklenici konjaka.«

»Ne razumem, zakaj se je treba lagati!« se repenči drugi tam zadaj. »Laže kakor pes teče.«

»Resnica je; naj me kaznuje bog, če ...«

»To je toliko res, kakor to, da uš kašlja.«

»Hi-hi!« se nasmiha Jona. »Kako je vesela gospoda.«

»Fuj, da bi te vrag!« se jezi grbavec. »Ali boš skočilo kljuse staro, ali ne? Ali se tako vozi? Udari ga z bičem! No, hudič! No! Le vsekaj ga!«

Jona čuti za seboj pijano telo in izsušeni glas grbca. Sliši porogljivo čvekanje, ki leti nanj; vidi ljudi in občutje strašne osamljenosti se polagoma odmika s prsi. Grbavec se krega, nato se davi z narejenim predmestnim zasmehovanjem, dokler ga ne zgrabi kašelj. Onadva v sedežu začneta pogovor o neki Nadi Petrovni. Jona se ozre nanju. Po kratkem premolku se vnovič ozre nazaj in zamrmra:

»Meni je ta teden umrl ... od tega je ... sin mi je umrl!«

»Vsi bomo umrli,« zavzdihne grbavec in si briše ustnice. »No, poženi, poženi! Gospoda, zares ne bom mogel še naprej tako stati! Kdaj nas bo pricijazil domov?«

»Ti ga malce pospeši v tilnik!«

»Stara kuga, slišiš? Jih boš dobil po glavi! ... Če ne misliš voziti hitreje, bomo šli raje peš. Ti, slišiš, Zmaj Gorinič? Ali te pišejo v uho naše besede?«

In Jona bolje sliši, kakor čuti besede izza hrbta.

»Hi ... hi ...« se smeje. »Vesela gospoda ... bog vam daj zdravje.«

»Kočijaž, si mar oženjen?« vprašuje eden od onih dveh zadaj.

(Nadaljevanje)

NAŠA PARLAMENTARNA DELEGACIJA V SOVJETSKI ZVEZI

Na novi osnovi

Lep sprejem jugoslovanske parlamentarne delegacije v Sovjetski zvezi. — Naša delegacija na zasedanju Vrhovnega sovjeta. — Sprejem v »Spiridonovki«, govor Lacisa in odgovor tovariša Bakarića

Naša parlamentarna delegacija, ki se že več dni mudi na obisku v Sovjetski zvezi, se je v soboto zvečer udeležila slavnostnega sprejema, ki sta ga v vili »Spiridonovka« priredila predsednika obeh svetov Vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze.

Med sprejemom je govoril predsednik Sveta narodov Lacis, ki je pozdravil jugoslovansko delegacijo in govoril o nekdanjih, sedanjih in bodočih odnosih med Sovjetsko zvezo ter Jugoslavijo. Odgovoril mu je vodja jugoslovanske delegacije dr. Vladimir Bakarić in se zahvalil za pozdrav ter za povabilo na zasedanje Vrhovnega sovjeta. Tovariš Bakarić je dejal, da je bila udeležba na tem zasedanju za našo delegacijo zelo koristna in prijetna, ne samo zato, ker je prisostvovala delu Vrhovnega sovjeta, ampak tudi zato, ker je bila to važna seja, pomembna za Jugoslovane.

»Videli smo,« je izjavil tovariš Bakarić, »kako poslanci izražajo simpatije in želje za zboljšanje odnosov med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo. To je imelo za nas izredno važen pomen. Po letu 1948 smo doživljali težke dneve. Neiskreni bi bili, če bi rekli, da ti tragični dogodki niso pustili nobene sledi. Danes menimo, da je stališče Sovjetske zveze odprlo vrata za razvoj teh odnosov na bolje. Za nas je bilo dokaj važno videti, kako sovjetski narodi po svojih poslancih podpirajo to politiko, ki jo v Jugoslaviji visoko cenimo. Mislimo, da iskrenost in odkritost, ki so ju sovjetski voditelji pokazali v odnosu do Jugoslavije, vsebujeta največje tradicije revolucionarnega leninizma... Ko smo poslušali govor Bulganina, smo bili zadovoljni ne samo zaradi Jugoslavije, ampak še bolj zaradi mednarodne politike sploh. Bulganinove besede popolnoma odgovarjajo politiki, ki jo je Jugoslavija vodila in ki jo vodi. Mislim, da smo našli skupni jezik in da ni prav nobenega razloga, da se naši odnosi ne bi mogli vse bolje in bolje razvijati.«

Ob koncu je tovarš Bakarić ugotovil, **da se odnosi med obema državama po našem iskrenem mišljenju ne bodo vrnili na staro pot, ampak da jih je treba graditi na novi osnovi; tedaj bodo lahko postali boljši, kot so bili kdaj koli prej.**

IZ BOMBAYA

Delavci za priključitev Goe

Sindikat pristaniških delavcev v indijskem mestu Bombayu je sklenil, da bo postavil pred vsa trgovska podjetja, ki trgujejo s Portugalsko, delavske straže. Tako jim namerava preprečiti poslovanje. Pristaniški delavci že bojkotirajo ladje, ki trgujejo z Goo. Delavci Bombaya zatrjujejo, da bodo storili vse za osvoboditev Goe izpod portugalskega jarma.

Požar v Francoski severni Afriki... Avtomobili gore, hiše... vsa Severna Afrika je zagorela v ognju upora

SEVERNA AFRIKA V PRETEKLEM LETU

Afriški požar

Spet je minil teden in spet so v Severni Afriki pobili kakih sto ljudi in več tisoč zaprli. V nesrečnih, a junaških severnoafriških deželah, kjer domuje nasilje in je prelivanje krvi nekaj popolnoma vsakdanjega, se ljudstvo vedno bolj ogorčeno upira, vedno bolj odločno zahteva svobodo in neodvisnost.

Francoske policijske enote so v petek obkolile alžirsko mesto Krubs v okrožju Constantine in legitimirale vse ljudi, ki so jih zalotile na ulici. Pravijo, da so legitimirale skoro 10.000 ljudi. Po tej veliki aretaciji so odgnali v zapore 400 Alžircev.

Istega dne so se enote alžirskih partizanov spopadle s Francozi pri vasi Ain Beid. Ranjen je bil nek francoski oficir.

Na področju Dien Kebira v Tunisu so se spopadli alžirski partizani, ki so vdrli na tuniško ozemlje, s francoskimi obmejnimi enotami. Ubitih je bilo 12 Alžircev in 1 Francoz.

Spopadi med francoskimi enotami in partizani so samo v soboto terjali 20 mrtvih in večje število ranjenih.

V Casablanci je vojaško sodišče obsodilo na smrt 5 Marokancev, obtoženih, da so sodelovali z uporniki in protizakonito nosili orožje. Šest Marokancev so obsodili na zaporne kazni.

Te podatke o vojaških spopadih, policijskih racijah in obsodbah lahko najdemo v francoskih uradnih poročilih, o katerih pa mnogi poznavalci razmer v Severni Afriki trde, da ne prikažejo niti drobca tega, kar se v resnici dogaja v teh deželah.

V Severni Afriki divja požar. Največji in najbolj vroč, kar jih je doslej divjalo v afriških deželah ob Sredozemskem morju. Njegova vročina je zajela tudi Pariz.

Francoski parlament je namreč v preteklem tednu razpravljal o »francoski severnoafriški sramoti«. Skušal je najti rešitev, hotel je pogasiti požar, ki ga vznemirja, pa rešitve ni našel in ognja ni pogasil.

Francoski kolonialni magnatje zahtevajo, naj Francija v krvi zaduši osvobodilno gibanje v Severni Afriki, napredni Francozi pa zahtevajo, naj severnoafriško vprašanje rešijo s popuščanjem, z reformami v korist domačinov. Ti dve struji sta se v preteklih dneh spopadli v francoskem parlamentu. Nobena pa ni zmagala, čeprav je bil spopad zelo hud. Obe sta bili preslabi, da bi uveljavili svojo voljo.

Tako je pač v francoskem parlamentu. Desnica in levica sta približno enako močni, sredina pa je razpeta med obe skrajni struji in sama ne more ničesar storiti. Vlade životarijo od kompromisa do kompromisa, in padajo, če kompromisa ne morejo doseči.

Tudi sedanja vlada se zateka h kompromisom, čeprav, kot kaže, iskreno želi z reformami pomiriti Severno Afriko. Zato so ob koncu nedavne razprave v francoskem parlamentu sprejeli zaključek o nekaterih reformah, pa tudi o nasilnem uničenju oboroženе vstaje. S tem pa nista zadovoljni niti levica in niti desnica. Vladni stolček se je nevarno zamajal in ne bomo se čudili, če bo odpor kolonialnih magnatov privedel vlado v neljub položaj.

Severnoafriški problem pa že zdavnaj ni več samo stvar Francije. Mnoge dežele se zanimajo za dogodke v tem delu sveta in priporočajo Franciji, naj **vendar** že enkrat spozna, da je **obdobje** kolonializma končano.

Pretekli teden se je zbralo v Anamu 2000 arabskih državnikov in politikov ter protestiralo proti angleškemu in ameriškemu, posebno pa francoskemu odnosu do arabskih narodov. Konferenca v Anamu je obsodila kolonializem in francosko nasilje v Severni Afriki, podprla osvobodilna gibanja in sklenila, da bodo arabske države Francijo »politično in gospodarsko bojkotirale«.

Delegacije azijskih in afriških držav pri Organizaciji združenih narodov pa so zahtevale, naj na jesenskem zasedanju Generalne skupščine razpravljajo tudi o Maroku in Alžiru ter obsodijo krvavo nasilje kolonialnih magnatov v Severni Afriki.

Francija v Maroku...

IZ SINGAPURA

Sto osemdeset delavcev so zaprli

Stavkajoči delavci tovarne aluminija v Singapuru, angleški koloniji v Aziji, so v nedeljo hoteli ustaviti tovorne avtomobile, ki so vozili v njihovo tovarno material. Policija je delavce napadla. Po hudem pretepu so policaji aretirali 180 delavcev.

OB ZAČETKU PRVE SVETOVNE KONFERENCE ZA UPORABO ATOMSKE ENERGIJE V MIROLJUBNE NAMENE

ATOMI ZA MIR

Prva mednarodna konferenca atomskih strokovnjakov v Ženevi odpira vrata atomski dobi, ki bo doba miru in blagostanja človeštva

V ponedeljek se je v Ženevi začela prva svetovna konferenca o uporabi atomske energije v miroljubne namene. V Ženevo je prišlo kakih 4000 delegatov, znanstvenikov in opazovalcev iz 72 držav, ki bodo v 1100 izbranih znanstvenih delih odkrili vse skrivnosti o uporabi atomske energije v miroljubne namene. Tudi Jugoslavija, ki si je vse doslej iskreno prizadevala, da bi atomska energija koristila človeštvu, je poslala v Ženevo delegacijo svojih atomskih strokovnjakov.

Zborovanje atomskih strokovnjakov vsega sveta ima sicer izrazito znanstveni značaj, vendar je izredno pomembno, saj je zasenčilo vso ostalo mednarodno aktivnost teh dni.

Nekoč bodo imenovali to zborovanje — začetek atomske dobe. Začetek dobe, v kateri bo človeštvo doseglo doslej še neslutene proizvodne uspehe, ki bodo v temeljih spremenili današnji svet. Tisočletjem zatiranja in revščine bodo sledila tisočletja napredka, svobode in blagostanja.

Deset let je minilo, odkar so vrgli prvo atomsko bombo na Hirošimo. Od tedaj pa do danes si je več velikih industrijsko močno razvitih držav nakopičilo zaloge atomskih, vodikovih in drugih bomb. Z njimi so grozili drug drugi in slišali so se celo glasovi, da bi jih bilo dobro preizkusiti na Kitajcih, Korejcih, Indokitajcih itd. Atomska energija, ki bi lahko bila največji prijatelj človeštva, se je spreminjala v njegovega največjega sovražnika. Nova vojna, na katero so se velesile pripravljale, bi uničila dobršen del človeškega rodu, ostanek pa pahnila za tisočletja nazaj, v največjo bedo in primitivnost.

In vendar je zmagal razum. Zmagal, ker je moral zmagati. Narodi se zavedajo strahot nove vojne in odklanjajo vojno kot sredstvo za urejanje mednarodnih sporov. Hočejo mir in blagostanje. In kdo lahko blagostanju več koristi kot atomska energija? Ker so atomsko znanost vkovali v blokovske spone in so jo uporabljali za svoje zastraševalne blokovske namene, ker so atomi postali strah in trepet, so miroljubne sile s takoj odločnostjo nastopile proti blokom in vojnam, proti zastraševanju in gospodarskemu izkoriščanju, proti vsemu, kar je zaviralo in onemogočalo rojstvo nove, atomske dobe.

V pogojih hladne vojne si take konference niti zamisliti ne bi mogli. Državniki so bili med seboj preveč nezaupljivi, preveč sovražni. Takoj ko so sile miru razdejale prve blokovske okope, pa so sklicali to konferenco, da bi znanstveniki izmenjali izkušnje in da bi svet zvedel, kaj je atomska energija in kakšne ogromne možnosti nudi za bodočnost človeštva.

In kolikor hitreje bodo izginjali ostanki preteklosti, hladne vojne, imperialističnega pohlepa, izkoriščanja drugih narodov, gospodarske nadvlade itd., toliko hitreje se bodo razvijale proizvodne sile, ki bodo združevale razdeljeni svet, in toliko manj bo razlik med narodi in državami, med ljudmi.

Atomska doba bo doba blagostanja. Prva svetovna konferenca o uporabi atomske energije v mirnodobne namene, ki se je v ponedeljek začela v Ženevi, odpira vrata tej dobi.

O ARMASOVI VLADAVINI V GUATEMALI

Škandali in uboji

Kmalu po intervencijski vojni, ki je privedla na oblast diktatorja Armasa, so v Guatemali ustanovili družbo »Comercial Guatemalteca«, ki naj bi uvažala koruzo iz tujine. Pred nedavnim pa so ugotovili, da je ta družba prodajala pokvarjeno koruzo in pri tem zaslužila ogromno denarja. In ugotovili so tudi, da je diktator Armas sprejel od »Comercial Guatemalteca« 25.000 dolarjev. Zakaj? Sam trdi, da je ta denar posodil predsedniku družbe in svojemu dobremu prijatelju Bolanesu, ki mu ga je sedaj vrnil. V Guatemali pa šušljajo, da je Armas dobil le delež dobička, ki ga je družba pridobila s prodajo pokvarjene koruze.

Medtem ko gospodje diktatorji prodajajo pokvarjeno koruzo, pa v guatemalskih zaporih streljajo svobodoljubne Guatemalce. Dne 5. avgusta so v glavnem zaporu Guatemala Cityja ustrelili dva moža, ki sta lani branila svojo domovino pred intervencijskim napadom.

Tako je torej danes v Guatemali. Škandali in uboji... Kaj pravijo o tem prijatelji Armasovega režima?

Ljudska republika Kitajska je podobna ogromni šoli. — Vsi se uče in seveda tudi marljivo delajo. — Čim hitreje bi radi dvignili deželo iz zaostalosti, ki so jo zakrivili protiljudski režimi in tuji magnatje. — Tile kmetje so si ustanovili strokovni tečaj, na katerem proučujejo kmetijsko orodje

JUŽNOKOREJSKI DIKTATOR IN PREMIRJE NA KOREJI

Sing Man Ri grozi

Južnokorejska vlada je ob koncu preteklega tedna izgnala z ozemlja Južne Koreje vse člane mednarodne nevtralne komisije za nadzorstvo nad premirjem na Koreji.

Sing Man Ri je že večkrat zahteval, naj razpuste nevtralno komisijo, ki so jo ustanovili zato, da bi nadzorovala premirje in omogočila mirne priprave za svobodne volitve in združitev dežele. Z razpustom nevtralne komisije, v kateri so predstavniki Švedske, Švice, Poljske in Češkoslovaške, bi razveljavili določila o premirju, s katerimi se Sing Man Ri ne strinja, in podprli agresivne težnje južnokorejske vlade, ki bi rada nasilno zavzele Severno Korejo.

Velesile, ki so odgovorne za korejsko premirje, pa nevtralne komisije niso hotele razpustiti. Želje, da bi spor mirno rešili, so bile močnejše od agresivnih ambicij južnokorejskega diktatorja. Najnovejši dogodki v mednarodnih odnosih (bandunška konferenca, ženevska konferenca, ameriško-kitajski sestanek itd.) pa so tudi v Aziji okrepili sile miru. Sing Man Ri se je zbal, da ne bo mogel več v kolnem ribariti. Najprej je zagrozil, da bo njegova vojska kljub premirju napadla Severno Korejo, potem pa je izgnal člane nevtralne komisije.

Ne gre toliko za Sing Man Rija in njegove težnje. Ta stari diktator ne bi bil to, kar je, če ga ne bi podpirali in hujskali nekateri nazadnjaški krogi v drugih državah, ki sovražijo mir in vse, kar je napredno. Sing Man Ri grozi v njihovem imenu.

Glasilo sindikatov Slovenije Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik France Boštjančič Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 – Dom sindikatov. Telefon: uredništvo in uprava 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046 Poštni predal 284 Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305 1-221 List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.

O K N O V S V E T

OBISK V JUGOSLAVIJI

Iz »Leder Echo«, lista sindikata usnjarskih delavcev Zahodne Nemčije, smo prevedli članek, ki govori o vtisih vodilnega odbornika tega sindikata, ki se je udeležil III. kongresa sindikata usnjarskih delavcev Jugoslavije.

Od 19. do 21. junija 1955 je bil v Beogradu III. kongres sindikata delavcev usnjarske industrije Jugoslavije. Tega kongresa sva se udeležila tudi Rögner in Mirkes, člana glavnega odbora sindikata delavcev usnjarske industrije Zahodne Nemčije. S tem nama je bil dan vpogled v delo jugoslovanskih sindikatov in vpogled v splošne jugoslovanske razmere.

Takoj v začetku moram ugotoviti, da so nas vsi, s katerimi smo prišli v stik, pa najsi bodo to sindikalni funkcionarji, delavci ali direktorji podjetij, sprejeli z izredno prijateljsko odkritosrčnostjo. Nobenih predsodkov ni bilo opaziti. Naju kot njih je prevevala iskrena želja, da bi čim več zvedeli o naših deželah. Že vnaprej moram opozoriti, da moramo novo Jugoslavijo, če jo hočemo objektivno oceniti, razumeti samo iz njene zgodovine in še posebej njenega novejšega razvoja. Oblike vseh ustanov in sestav le-teh, pa najsi bodo to ljudske skupščine, ljudski odbori, sindikati, Socialistična zveza delovnih ljudi in Zveza komunistov, bomo razumeli šele, če spoznamo herojsko osvobodilno borbo jugoslovanskih narodov in neomajno voljo po neodvisnosti, ki je prišla do izraza še posebno po znani kominformistični resoluciji.

Kongresu smo sledili z velikim zanimanjem. Potek in način obravnavanja se sam po sebi v ničemer ne razlikuje od naših. Tako v dnevnem redu kot v razpravi smo pa opazili posebnosti v vlogi jugoslovanskih sindikatov. Na kongresu naju je zanimalo predvsem naslednje:

1. Naloge sindikatov v zvezi z delavskim upravljanjem in plačilno politiko.
2. Socialno zavarovanje in zaščita dela.
3. Splošna in strokovna izobrazba delavcev.

Delavsko upravljanje je tesno povezano z vprašanjem sindikalne politike v pogledu ureditve plač delavcev in uslužbencev, vključno direktorjev. Kongres je razpravljal o izkušnjah delavskega upravljanja, ker se je ravno v času med drugim in tretjim kongresom ukinilo tako imenovano »administrativno upravljanje«, kateremu je sledilo delavsko samoupravljanje kot odločilen način gospodarjenja s podjetji. Iz tega je povsem razumljivo, da se sindikati močno trudijo za dvig splošne in strokovne izobrazbe delavcev. Seveda mi v tem kratkem poročilu ni moč izčrpno osvetliti vlogo delavskih svetov. Vendar lahko rečem, da so po svoji funkcionalni vlogi (z zakonom utemeljeni) postali odločilen družbeno-političen činitelj. Naj imenujem le nekatere njihove najvažnejše naloge: **Postavljanje proizvodnega plana; upravljanje podjetja; zaključni račun podjetja; podelitev dobička** (poděrtal pisec), **če ga podjetje ustvari.**

Kongres je obširno razpravljal o socialnem zavarovanju in zaščiti dela. Pri socialnem zavarovanju so razpravljali o višini hranarine, o odnosih delavcev do zdravnikov in obratno, o pravici do pokojnine in o pokojninskem delovnem stažu (za moške 55, ženske 50 let starosti), višini pokojnine, vprašanjih otroškega dodatka. V zvezi z vprašanji o zaščiti dela je bila sprejeta resolucija, ki ostro obsoja prekourno delo.

V vprašanju splošne in strokovne izobrazbe so bili sprejeti sklepi, ki bodo okrepili izobraževalno delo med delavci.

Z veliko govorniško spretnostjo, v kateri je bilo čutiti notranje prepričanje, so delegati zavzemali stališča do obravnavanih vprašanj.

Sedaj pa naj iz dobljenih vtisov prispevam nekaj besedi k vprašanju, ki se na zahodu tako rado postavlja: ali so jugoslovanski sindikati demokratična in neodvisna organizacija? Na to vprašanje prav lahko odgovorim. Že uvodoma sem upozoril na poseben zgodovinski položaj nove Jugoslavije. Kongres po svoji vsebini v nobenem primeru ni bil uniformiran. Tega ni bilo opaziti tudi v razpravah izven kongresa. S svojim globokim prepričanjem sem prišel do zaključka, da so jugoslovanski sindikati povsem demokratična organizacija. Dalje sem prišel do zaključka, da so le-ti v vse pronicujoč del družbenega sistema, in se zlivajo vanj kot del v celoti, ki lahko svobodno oblikuje in zastopa svoja stališča. Če se to vrši na drugačen način kot pri nas, je to v bistvu stvari same in sicer, prvič ker imajo v Jugoslaviji delavsko in družbeno samoupravljanje in iz le-tega izhaja nova vloga sindikatov in, drugič, iz obstoječe prepletenosti izhaja možnost, da jugoslovanski sindikati vplivajo in sodelujejo v vseh ustanovah javnega življenja.

Imeli smo možnost na kongresu in po njem razpravljati s sindikalnimi funkcionarji in delavci.

Posebno moram omeniti razgovor s predsednikom jugoslovanskih sindikatov tovarišem Salajom, ki je z največjo prostodušnostjo odgovoril na vsa naša vprašanja. Ob tej priložnosti smo mnogo zvedeli o jugoslovanskem gospodarstvu in naporih, dvigniti industrijo na višjo raven.

V razgovorih s tajniki republiških odborov so prišla do izraza predvsem strokovna vprašanja, kot na pr. sistem nagrajevanja v Jugoslaviji in sistem nagrajevanja v Nemčiji. V predsedstvu CO sidikata usnjarskih delavcev v Beogradu smo razpravljali o vzgojnih vprašanjih. Beograjski tovariši so se posebno zanimali za način izobraževanja delavcev v nemških sindikatih, dalje o tem, kakšne pravice odločanja ima nemški delavec. Pri vseh razgovorih sem se čudil, kako jugoslovanski tovariši dobro poznajo naše sindikalno gibanje.

Ob obisku v Jugoslaviji smo svoja spoznanja poglobili tudi v treh podjetjih, kjer smo razpravljali z njihovimi delavskimi sveti. Obiskali smo Tovarno čevljev »Proleter« v Beogradu (prej last Boston Cie USA), Kombinat v Borovem (prej last Bate) in Industrijo usnja na Vrhniki pri Ljubljani. V obeh tovarnah čevljev nam je delavski svet obrazložil uspehe, pa tudi težave, zaradi zastarelih strojev in pomanjkanja strokovnega kadra. Presenečen sem bil nad vzornim redom in čistočo v obratih. Odnos delavcev do članov delavskega sveta in vseh do direktorja je res tovariški.

Za nas povsem novo je, kako poznajo delavci, še posebno člani delavskega sveta, vprašanja gospodarstva. Z njimi sem razpravljal o devizni politiki, bilancah, kalkulacijah in zaključnih računih. V tovarnah čevljev Proleter in Kombinat Borovo smo imeli priložnost bližje seznaniti se s tarifnim pravilnikom. Delovni učinek v Kombinatu Borovo bi se dal primerjati z učinkom v večjih nemških tovarnah čevljev. V tem podjetju so nam pokazali svoje ustanove, kot so kulturni dom, kino dvorana, ljudski vrt, vajenški dom in tovarniška stanovanja.

Seveda so se razgovori v podjetjih vrteli v glavnem okoli strokovnih vprašanj. V Borovem smo se seznanili s prodajo njihovih izdelkov. Ta kombinat ima 600 trgovin. Njihova proizvodnja je silno pestra. Izdelujejo od starodavnih težkih kmečkih opank, do velikomestnih sandalov, od gumijastih škornjev do najrazličnejših športnih čevljev.

Bralce bo gotovo zanimala proizvodnja Jugoslovanske usnjarske industrije. To naj pokažejo naslednje številke:

	1939	1952	1953	1954
spodnje usnje (v tisoč tonah)	7.6	8.2	7.7	8.6
goveje usnje (v 1.000.000 m²)	2.2	2.4	2.4	2.5
usnj. čevlji, težki (v milijon parih)	0.5	0.5	0.6	0.5
lahki čevlji (v milijon parih)	2.4	3	2.3	3.3
gumijasti čevlji (v milijon parih)	5.2	7.9	6.5	8.3

Uvoz in izvoz usnja in čevljev je bil sledeč: v milijon dinarjih:

Izvoz: 1953	Izvoz: 1954	Uvoz: 1953	Uvoz: 1954
832	1631	1090	1382

Če primerjamo proizvodnjo usnja z ideksom vse industrijske proizvodnje, opazimo, da jugoslovansko narodno gospodarstvo iz razumljivih razlogov polaga izredno pažnjo graditvi bazične industrije.

Indeks vse proizvodnje se je razvijal takole:

1939	1947	1952	1953	1954
100	121	164	183	208

Ob koncu našega potovanja smo imeli priložnost seznaniti se z ureditvijo in upravo dveh sindikalnih počitniških domov v Opatiji. Od tam smo odpotovali v Ljubljano, glavno mesto Slovenije. Tu smo se poslovili od predsedstva sindikata usnjarskih delavcev Slovenije, od direktorja ene izmed usnjarskih tovarn v Ljubljani in od tovariša Jankeza, našega spremljevalca na poti po Jugoslaviji.

Jugoslovanskim prijateljem smo zelo hvaležni za vse. Vse smo lahko videli. O obstoječih težavah so z nami razpravljali z vso odkritosrčnostjo. Mi pa smo lahko videli ogromne napore, ki jih vlaga jugoslovansko ljudstvo za razvoj svoje dežele. Želimo jim, da bi ti napori obrodili čim večje uspehe.

To poročilo ne bi bilo popolno, če ne bi omenili gorečo pripadnost jugoslovanskih narodov stvari miru. To težnjo smo srečali na vsakem koraku. Spominjam se številnih razprav, kjer se je vedno znova zrcalila ta težnja, ki je izražena v teh njihovih mislih:

»Naši narodi so v preteklosti mnogo pretrpeli. Za svojo svobodo smo se borili in branili našo neodvisnost. Mi bomo tudi v bodoče branili svojo neodvisnost. Pri tem pa poudarjamo, naj vsak narod prosto izbira pot, za katero veruje, da je najbolj primerna zanj. Mi hočemo živeti v miru z vsemi narodi, se drug od drugega učiti in dvigati življenjsko raven naših delovnih ljudi.«

Ko smo ob neki priložnosti omenili, da je pot nove Jugoslavije »zanimiv eksperiment«, so nam jugoslovanski tovariši odgovorili, da si mi to le tako predstavljamo, da pa za njih to ni nikakršen eksperiment. Za njih je to spopad z vsemi problemi življenja in obračun z obstoječimi težavami.

Ta obisk je že obstoječe zveze močno poglobil in prispeval k nadaljnemu medsebojnemu razumevanju.

M. S.